PABLO NERUDA
ŞİİRLER

Bu kitap Pablo Neruda'nın tüm şiirleri arasından yapılan bir seçmeyi kapsamaktadır. Usta şairin Hilmi Yavuz tarafından aynı ustalıkla dilimize kazandırdığı şiirlerine bu baskıda yenileri eklenmiştir. 1971'de yayınlanan ilk baskısı için Melih Cevdet Anday, "bu yalnızca çevirmenimizin değil, dilimizin de bir zaferidir" diyordu.
(Cumhuriyet, 10 Mayıs 1974)

PABLO NERUDA ŞİİRLER

183

PABLO NERUDA
ŞİİRLER

ŞİİR DİZİSİ
BAĞLAM

PABLO NERUDA
ŞİİRLER

TÜRKÇESİ
HİLMİ YAVUZ

BAĞLAM YAYINLARI

Bağlam Yayınları/6
Şiir/1
Birinci Basım: Cem Yayınevi, 1971
Genişletilmiş İkinci Basım: Ekim 1987

Ankara Cad. 13/1 Cağaloğlu - İST.

Kapak: Yurdaer Altıntaş

Dizgi : Eslek Matbaası/511 75 37
Baskı : Gümüş Basımevi/512 81 93
Kapak baskısı : Özdemir Ofset
Cilt : Gökhan Mücellithanesi/526 34 51

ÇOCUKLUĞUM ve ŞİİRİM

Bu konferans, 1954'te Pablo Neruda tarafından Şili'nin Santiago Üniversitesinde verilmiş ve Buenos Aires'te çıkan Capricornio *dergisinin haziran - temmuz 1954 tarihli 6. sayısında yayınlanmıştır.*

Gerçeğe ulaşmak için anlatmak, yine anlatmak... sular ve bitkilerle, ormanlar, kuşlar ve köylerle ilgili bu öyküye böyle başlamalıyım; çünkü şiir budur, en azından benim şiirim budur. Ama, herşeyden önce şunu bilmenizi isterim: bu salonda kendisini sıkıntı içinde hisseden biri varsa, o da benim. Üstelik yalnızca kendimden sözetmek zorunda kalışımdan değil...

Şair yüreği, herkeste olduğu gibi, yaprakları kesilmekle tükenmeyecek bir enginara benzer. Ancak bu yapraklar eti ve kemiğiyle kadınlara, gerçek aşklara ve düşlere yataklık etmekle kalmaz, ayrıca yaşama arzusu ve gururla işlenmiş-

tir. Biraz olsun gururlu olmayan, gerçek anlamda şair değildir. Kitabı yayınlanmamış büyük bir şair olamayacağı gibi... Madem ki benden isteniyor, bu gurur yapraklarını birer birer koparacak, sizlerle birlikte harcayacağım. Dilerim, bu en sonunculardan biri olsun ve tüm geride kalan, yüreğimden söküp atacağım öteki yapraklar, gökte yada yerde, birer bitki gibi kendilerini saf bir biçimde yeniden üretsinler. İşte bu, şiirin tâ kendisidir.

Benim dedem ve ninem Parral bölgesine gelip orada yerleşmişler, sonra bağcılıkla uğraşmaya başlamışlar. Ekecek fazla bir toprak edinememişler ama, birsürü çocukları olmuş. Zaman ilerledikçe bu aile, doğan çocuklarla, büyüdükçe büyümüş. Sürekli olarak şarap üretmişler; sert, buruk, su katılmamış ve rafine edilmemiş bir şarapmış bu. Sonra her geçen gün yoksullaşmış, topraklarını terkedip göç etmişler, derken merkezi Şili'nin tozlu topraklarına, orada ölebilmek arzusuyla geri dönmüşler.

Benim babam, başka iklimlerin insanı olmasına karşın, Temuco'da öldü. Orada, dünyanın üzerine en fazla yağmur düşen mezarlıklarından birinde gömülüdür. Kötü bir çiftçi, Talcahuano barajında da orta karar bir işçi oldu, ama demiryolu işçiliğinde iyiydi. Gerçek bir demiryolcuydu o. Annem, geceleri Temuco garına giren yada çıkan tüm trenler arasından, babamınkini kolayca ayırdedebilirdi.

Balast trenlerinin ne menem bir şey olduğunu bilen azdır. Büyük fırtınaların hüküm sürdüğü Güneyde, eğer traversler arasına düzenli olarak çakıllar döşenmeyip, en küçük ihmale meydan vermeden özenle çalışılmasaydı, sular rayları önüne katıp sürüklerdi. Çakılı taş ocaklarından düz vagonlar üzerinde çekip getirmek ve küfelerle indirmek gerekiyordu. Bundan kırk yıl önce, bu tür bir trenin ekibi, kuşkusuz, olağanüstü olmalıydı. Bu ekip taş kırmak üzere ülkenin en uzak köşelerine gitmek zorundaydı. La Empresa'nın verdiği ücretlerse acınılacak düzeydeydi. Balast trenlerinde çalışanlar geçmiş yaşamlarıyla bağlarını koparmak durumundaydı. Ekip, güçlü kaslarıyla dev gibi işçilerden oluşuyordu. Kırsal kesimden, çevre bölgelerden, cezaevlerinden geliyordu bu adamlar. Babam trende ekip şefiydi. Komut vermeyi ve komutlara uymayı öğrenmişti. Bazen beni okuldan alır, ben de onun peşisıra balast trenine binerdim. Boroa'da, «La Frontera» adıyla ünlenen ve İspanyollarla Arokanlar arasında korkunç savaşlara sahne olan bölgenin merkezindeki ormanlık alanda taş kırardık.

Orada, doğa bana bir tür sarhoşluk veriyordu. On yaşlarında kadardım, ama çoktan şair olmuştum. Bir tek dizem bile yoktu henüz, ama kuşlar, böcekler ve keklik yumurtaları ilgimi çekiyordu ya, bu yeterdi. Bunları, çelik gibi mavimtrak, loş ve parıltılı, tıpkı tüfek namlusu rengindeki akarsu yataklarında bulmak gerçekten olağanüstüydü. Böcek ve haşaratın kusursuz yapısı beni şaşırtıyordu. Zehirsiz karayılanların dişilerine rastladım mı hemen yakalıyordum. Şili'deki sürüngenlerin en irisi, siyah, kaygan ve güçlü bir hayvandır bu. Onu, **makilerin**[1] ve yabani elma

(1) Maki: Şili'de meyvesi yenebilen bodur ağaç.

ağaçlarının, yaşlı **coigue'lerin**[2] gövdelerinde beklenmedik bir anda görmek çok ürkütücüdür. Ama ben, onun ne kadar güçlü olduğunu, zarar vermeksizin üstüne çıkıp ayakta durabileceğimi biliyordum. O büyük savunma gücü sayesinde zehire gereksinmesi yoktu.

Benim bu buluş ve araştırmalarım işçileri de oldukça meraklandırıyordu. Kısa sürede keşiflerimle ilgilenmeye başladılar. Babamın bakışları üzerlerinden ayrılır ayrılmaz, hemen sık ormanlığa dalıyor, benden daha becerikli, daha akıllı ve daha güçlü durumlarıyla, inanılmaz hazineler sunuyorlardı bana. Bunlardan birinin adı Monge'du. Babama göre, en iyi bıçak kullanan, en tehlikeli kavgalara dalan o'ydu. Esmer yüzünde iki uzun çizgi göze çarpıyordu. İlki, dikey bir bıçak yarasıydı, ötekiyse yatay, sevimli ve uçlara doğru çapkınlaşan masum gülüşlü dudakları. Sözünü ettiğim Monge bana sürekli **copihue**[3] denen beyaz çiçekler, tüylü örümcekler, yaban güvercini yavruları getirirdi. Bir gün öyle bir şey buldu ki, bu benim için o ana kadarkilerin en göz alıcısıydı: bir ay yılanı! Bilmiyorum, hiç kendisini görmenize izin verdi mi. Fakat ben gördüm onu, o gün, o da bir an için, çünkü gökkuşağı rengine bürünmüş bir şimşek gibiydi. Kırmızı, mor, yeşil ve sarı renkleri koruyucu zırhı üzerinde parıldıyordu. Onu tam incelerken iki elimin arasın-

(2) Coigue veya Coihue: Şili'de gürgen türünden büyük bir ağacı belirten Arokan kökenli sözcük.

(3) Bazı botanikçilere göre, dünyanın en güzelleri olarak nitelenen, kırmızı ve beyaz renkli çok güzel çiçekler veren sarmaşık türü bir bitkiyi belirten Arokan kökenli sözcük.

dan şimşek hızıyla sıyrılıp orman içinde gözden kayboldu. O anda Monge yanımda olmadığından onu tutmam olanaksızdı. Daha sonra da bu göz kamaştırıcı görüntüyü yeniden yakalamam asla mümkün olmadı. Yine de bu dostumu, Monge'yi hiçbir zaman unutamadım. Babam sonradan bana onun ölümünü anlattı: Trenden aşağı düşmüş ve uçuruma yuvarlanmıştı... «Kataları durdurduk, ama,» diyordu babam, «geride bir kemik yığınından başka birşey kalmamıştı.» Bir hafta boyunca ağlayıp durdum.

Benimki gibi, La Frontera'da tipik olan, kırk yıl önceki bir ev hakkında fikir vermek zordur.

İlkin, şu: kendi aralarında bağlantılıydı bu evler. Avluların birbirine bakan kenarlarından Reyes'ler ve Ortega'lar, Candia'lar ve Masson'lar alet-edevat, kitap, doğum günü pastası, merhem, koku, şemsiye, masa ve sandalye değiş-tokuşu yaparlardı.

Don Carlos Masson, Emerson'ı andıran bu ak saçlı Kuzey Amerikalı, bölgenin saygıdeğer büyüğüydü. Çocukları her halleriyle Avrupa kökenli olduklarını belli ediyorlardı. Masson dürüst ve hak tanır bir insandı.

Ailesinin malvarlığına, oteller, mezbahalar katılıp duruyordu. Tüm bunlar zaman içinde yitiriliyor, herkes yine yoksulluk günlerine dönüyordu. Yalnızca Almanlar, bunların La Frontera'daki temsilcileri servetlerini koruyordu.

Don Carlos Masson'larda önemli bayram kutlamaları yapılırdı. Her dinsel yemekte, kerevizli hindi, kuzu çevirme ve tatlı olarak da dondur-

malı sütlaç eksik olmazdı. Ak saçlı yaşlı aile reisi, karısı dona Micaela Candia'yla kocaman masanın başköşesine oturur, arkasında, üzerine küçücük bir Amerikan bayrağını iğneyle tutturduğu dev bir Şili bayrağı asılı dururdu.

Massonlar'ın evinde, biz çocukların ancak çok özel durumlarda girebildiğimiz bir de salon vardı. Buradaki beyaz kılıflarla örtülü ve sonradan bir yangında tümüyle yanıp kül olan mobilyaların bir benzerini daha sonra hiçbir yerde görmedim. Bu salonda, aile fotoğraflarının yer aldığı bir albüm vardı. Bu fotoğraflar, sonraları La Frontera'da her yanı kaplayan çok renkli, büyütülmüş o ürkünç resimlerden çok daha güzel ve çok daha değerliydiler.

Yine o odada, benim doğumumdan çok kısa bir süre sonra Parral'da ölen annemin bir portresi bulunuyordu. Karalara bürünmüş, narin ve düşünceli bir kadın görünümü veriyordu bu resim. Bana onun şiir yazdığını söylemişlerdi, ama bu güzel portre olmasaydı, onunla ilgili hiçbir şey göremeyecek, bilemeyecektim.

Babam evliliğinin ikinci yıldönümünde, üvey annem dona Trinidad Candia'yla evlenmişti. Çocukluğumun koruyucu meleğini bu adla anmak bana anlamsız geliyor. Hamarat ve sevecendi, köylülere özgü bir sağduyusu, etkin ve sınırsız bir iyilik anlayışı vardı üveyannemin. Babamın eve geldiğini görür görmez, o dönemin ve o bölgenin tüm kadınları gibi, uysal bir gölgeye dönüşüyordu.

Evdeki sandıklardan biri, insanı etkileyen eş-

yalarla ağzına kadar doluydu. Dibinde, harika bir yapma **papağan** parıldıyordu. Annemin bu kutsal sandığı karıştırdığı bir gün, papağana ulaşayım derken kafa üstü içine düşüverdiğimi anımsıyorum. Yaşım ilerledikçe, arasıra gizlice sandığı açar oldum. İçinde ele bile gelmeyecek küçüklükte, çok güzel yelpazeler görüyordum. Bu sandıkla ilgili unutamadığım bir başka anım daha var: Sandıktaki beni derinden etkileyip coşturan, okuduğum ilk aşk romanı diyebileceğim yüzlerce kartpostal... Hepsi de Albert mi yoksa Henri mi, artık anımsamıyorum, biri tarafından imzalanmış ve Maria Thielmann'a yazılmıştı. Bu kartlar olağanüstü güzellikteydiler. Çoğunun üzerinde dönemin en ünlü aktrislerinin portreleri görülüyordu. Kiminin bir kenarına bir tutam saç iliştirilmişti. Ayrıca şato, kent ve uzak bölgelere ait manzara resimleri de vardı. Yıllar boyu kendimi yalnızca bu resimlerle avuttum. Daha sonraları, son derece kusursuz ve düzgün yazılmış bu mektupları okumaya başladım. Sözkonusu çapkını uzun süre hep, melon şapkası, bastonu ve kravatının üzerindeki pırlanta iğnesiyle düşündüm durdum. Ancak, bu gezgincinin yeryüzünün her köşesinden yolladığı bu kartlar, şiddetli bir tutkuyu ele veriyordu. Hayranlık uyandıran tümcelerle, aşktan kaynaklanan kör bir cesaretle doluydu. Benim de Maria Thielmann'a tutulmam fazla zaman almadı. Onu, başkalarına tepeden bakan, incilerle bezenmiş bir aktris olarak hayal ediyordum. Ama bu kartlar nasıl olup da üvey annemin sandığına kadar gelmişlerdi? Hangi meçhul tanrıça, bu değerli hazineyi öylece terkedebilmişti? Bunları hiçbir zaman öğrenemedim.

Lisedeki çocuklar ne benim şair olduğumu biliyor ne de bu duruma saygı gösteriyorlardı. La Frontera, Far West'in bu oldukça şaşırtıcı özelliğini taşıyordu işte: İnsanların önyargısı yoktu!.. Arkadaşlarımın Schanake, Scheler, Hauser, Smith, Taito, Serani gibi adları vardı. Ama istersek Aracenes, Reyes ya da Ramirez gibi adlar taşıyalım, hepimiz eşittik yine de... Bask'lı kimse yoktu aramızda. Sefarardit'ler; Albala, Franco; İrlandalılar: Mc Guynti'ler; Polonyalılar: Yanichewski' gibi adlara da rastlanmaktaydı. Arokan adlarıysa bir ışık gibi, ama loş bir ışık gibi parıldıyarak hemen kendisini belli ediyordu. Orman ve ırmak kokuyordu bu adlar; Melivilus, Catrileos vb..

Okulun büyük hangarında meşe palamudu kavgaları yapardık. Bunun ne denli acı verdiğini ancak başına gelen bilir. Irmağın hemen yanıbaşındaki liseye, ceplerimize cephane doldurup öyle girerdik. Ben pek yetenekli değildim, güçlü ve kurnaz da sayılmazdım doğrusu. En acı darbe bana rastgelirdi hep. Tam yeşil, cilalı meşe palamudunun göz kamaştırıcı güzelliğine, pürtük pürtük ve gri renkli kapçığına dalmış, beni büyüleyen çubuklardan olanca beceriksizliğimle bir tane de ben yapmaya çabalarken, bir meşe palamudu yağmuru kafamda patlayıverirdi. İkinci sınıfta, koyu yeşil su geçirmez bir şapka takmak aklıma geldi nedense. İster bu şapka olsun, ister Kastilya tarzı kolsuz giysi ve yine trenlerde haberleşmeyi sağlayan yeşil ve kırmızı fenerler olsun, benim için çekici olan herşey babamındı ve ben aklım erdiği günden başlayarak, arkadaşlarımın yanında hindi gibi kabarabilmek için, tüm

bunları okula götürüyordum... Bu keresinde yağmur dizginsizce yağıyordu, ama yine de tıpkı papağana benzeyen bu yeşil muşamba şapka kadar garip bir şey olamazdı. Zincirden boşanmış üçyüz delinin hoplayıp zıpladığı hangara girmemle birlikte, şapkam gerçek bir papağan gibi havalarda uçmaya başladı. Peşinden koşturuyordum, ama tam elimi üstüne koyacakken, duyup duyabileceğim en sağır edici ulumalar arasında, yeniden havalanıyordu. Bir daha onu hiç görmedim.

Daha sonra yavaş yavaş şiirim korumaya başladı beni.

Lisede bir kutup soğuğu hüküm sürüyordu. Şimdilerde yeni Temuco Lisesinde okuyan çocuklar nasıl titriyorsa ben de kırk yıl önce böylesine, soğuktan donuyordum. Şimdi kocaman pencereleriyle büyük modern bir yapı kurdular, ama ısıtmayı unuttular. İşte orada, La Frontera'da her iş böyle yürür... Benim dönemimde, adam olmayı bilmek gerekirdi. Bunun için fırsatlar da başımızdan eksik olmazdı.

Güney'in yaşken kesilmiş ağaçlarından çarçabuk dikilmiş çinko damlı evler harap durumdaydı. Sonu gelmez güçlü yağmurlar, çatıda bir müzikti sanki. Bazen karşımızdaki ev, sabah uyandığında çatısını üstünde göremezdi: Fırtına onu kaldırıp ikiyüz metre öteye fırlatmış olurdu çünkü... Caddeler çamur deryasıydı. Yük arabaları batağa saplanıp kalırdı. Patikaları izleyerek, o taştan bu taşa atlaya atlaya, soğukta ve yağmur altında, okula gider gelirdik. Rüzgâr, yağmuru alıp götürürdü daha sonra. Yağmurluklar

pahalıydı, eldivenler hiç hoşuma gitmezdi, ayakkabılarımsa su alıyordu. Mangal kenarında ıslak çoraplarımı kurutuşumu ve küçücük lokomotifler gibi buram buram tüten sayısız ayakkabıyı her zaman anımsayacağım. Tüm bunlardan sonra, en yoksulların yaşadığı ırmak kıyısındaki köyleri basıp önüne katan seller geliyordu. Toprak da sarsılmadan edemezdi: sık sık deprem olurdu. Bazen de sıradağlar yüreklere korku salan bir ışık demetiyle aydınlanırdı: Llaima yanardağının uykudan uyandığının belirtisiydi bu.

Ama kuşkusuz, en berbadı, yangınlardı. 1906 mı, 1907 mi, artık tam olarak bilemiyorum. Temuco büyük yangının çıktığı yıldı. Evler kibrit kutusu gibi yanıyordu. Yirmidört ada ev yanıp kül oldu. Sağlam kalan birşey yoktu ama, Güneyliler çarçabuk ev yapmayı iyi biliyorlardı. Bu, becerebildikleri tek şeydi. Pek güzel yapmıyorlardı, ama yine de yapıyorlardı işte. Her güneyli, yaşamı süresince üç yada dört büyük çapta yangına tanık olmuştur. Benim belki de en eski anım, ikinci ya da üçüncü kez yanan evimizin karşısında oturduğum günküdür.

Gene de hızar atölyeleri vızıldamayı sürdürüyordu. Ağaçlar antrepoları dolduruyor, ve körpe ağaç kokusu yeniden köylerin üstüne çöküyordu. Bazı dizelerimi, büyük bir olasılıkla o sıra buradaki duvarlardan birine tüneyip yazmış olmalıyım. Kerestelerin kağıt gibi perdahlı yüzeyleri, gizemli damarlarıyla beni onlara bağlıyordu. O zamandan başlayarak, ağaçlar benim için bir saplantı değil, (çünkü saplantı nedir bilmem), ama yaşantımın doğal bir öğesi oldu.

Bu ahşap evlerin insanları, Orta-Şili'de yaşayanlarınkinden değişik bir düşünüş ve duyuşa sahiptirler. Belirli bir ölçüde, büyük Kuzey bölgesinin, terkedilmiş kum ocaklarının insanlarına benzerler. Ama, tuğlayla örülmüş bir evde doğmak başka, ormandan yaşken sökülerek getirilmiş ağaçlardan yapılma bir evde doğmak daha başkadır. O zamanlar bu evlerde yaşayan hiç kimse günışığı nedir bilmezdi.

Annem, ona eşlik etmem için beni elimden tutardı, kiliseye birlikte giderdik. Corazon de Maria Kilisesinin avlusunda leylaklardan geçilmezdi. Dokuz günlük bayram sırasında herşey, bu parfüm kokusunun egemenliği altına girerdi. Kilisede hiç erkek bulunmazdı. Oniki yaşındaydım ve sanki tapınağın biricik erkeği bendim. Annem, benim kilisede her istediğimi yapmama alışmıştı. Dinibütün olmadığımdan, ayini izlemiyor ve oradakiler ister arya söylesinler, ister diz çöküp dua etsinler, ben hep ayakta dikiliyordum. İstavroz çıkarmayı hiç öğrenemedim. Yine Temuca Kilisesinde, sadık kulların arasında ayakta duran saygısız çocuk, hiç kimsenin dikkatini çekmedi. Belki de bu yüzden, bütün kiliselere, karşı konulmaksızın girmeyi başarabildim. İlk aşk maceralarım da bu küçük kilise çevresinde gelişti. Kesin anımsamıyorum ama sanırım adı Marie'ydi. Bununla birlikte, yine öyle anımsıyorum ki, ilk aşkım Marie, ya da benzeyen herhangi birisiyle ilgili günlerim, hep acı, hüzün ve sarsıntı dolu, şiddetli, ama gelip geçici günlerdi, ve her şeyiyle manastır avlusundaki leylakların içe işleyen kokusuna bulanmış gibiydi.

Bu kentin insanları, inançsız kişilerdi. Babam, amcalarım, ancak yemek odasındaki masa çevresinde görebildiğim sayısız enişte ve hısımların hiçbiri de istavroz çıkarmıyordu. Birbirlerine hep atıyla Malleco Köprüsünü geçip kementle san Jose'yi yakalayan köylü Rios'un öyküsünü anlatır dururlardı. Yalnızca balyoz, yalnızca testere, yalnızca ağaç işiyle uğraşan, buğday sapı kesen insanlar! Doğrusu öyle görünüyor ki, öncülerin Tanrıya pek gereksinmeleri yoktu. Banklarına kilometrelerce kötü şiirimi karaladığım evi El Manzano Alanında bulunan Temuco' lu Blanca Hauser bana, bir gün deprem sırasında yaşlı bir karı kocanın nasıl koşarak dışarı fırladığını anlatmıştı. Kadın avaz avaz çığlıklar atıyor, merhamet dileyerek çırpınıyordu: Aman Tanrım! diyerek kadının kulağına uzanmıştı yaşlı adam ve sormuştu: «Nasıl dedin, kadın, nasıl dedin?» «Aman Tanrım, dedim, cahil!» diye yanıtlamıştı yaşlı kadın. Adam bu sözü, hiç söylemediğinden olacak, telaffuz etmeyi zor bulduğundan koşar adım ilerliyor, bir yandan da göğsünü yumruklayarak: «tam üstüne bastın, tam üstüne bastın» diye yineliyordu.

Bazen, amcalarım beni kuzu kızartma sunulan büyük şölene çağırırlardı. Massonlar Kuzey Amerikalı kanı taşımalarına karşın koyu Avrupalıydılar. Kutsal ulu topraklar, tüm belirtileriyle Kuzeyli ya da Akdenizli kanını insanın içine sindiriyor ve Arokan bundan bir yeni varlık yaratıyordu.

O günlerde şarap, söğüt ağaçlarının dibinde su gibi akıyor, gitarlar bazen bir hafta susmu-

yordu. Taze fasulye salatası çamaşır leğenlerinde hazırlanıyordu. Günün ağarmasıyla birlikte domuzların korkunç haykırışları işitiliyordu. Ama beni en çok ürperten **niachi**'nin hazırlanışıydı. Kuzunun boğazı kesiliyor ve kanı, baharatın ve çeşni katıcı maddelerin bulunduğu küvete akıtılıyordu. Amcalarım benim bundan içmemi istiyorlardı.

Bense, bir şair edasıyla, soğuk bir cenaze alayında gibiydim. Bu, bir insanla ilgili değil, yağmurla, evrensel acıyla ilgili bir yas tutuştu. Bu barbarlara gelince, onlar kan dolu kadehlerini kaygısızca kaldırmaktaydılar. Ama kendimi hemen toparladım ve onlarla kadeh tokuşturdum. Erkek olmayı öğrenmeliydim...

Bir de atlıların bayramı olurdu, gerçek bir kutlamaydı bunlar: **topeadura**[4] diye bilinen yarışmalar yapılırdı. Yarışacak iki tay önce güçleriyle ünlenen iki insanda olduğu gibi, kendilerinden sözettirmek için olanca becerilerini ortaya koyuyor, bunda da başarılı oluyorlardı. Biri yağız, öteki kır, iki olağanüstü tay olan «El Trieno» ile «El Condor»un sırığa ulaşıncaya kadar sürdürdükleri amansız yarışı hiç unutmadım...

Ülkenin her yanından, Cholchol ve Curacautin'den, Pitrufquen ve Gorbea'dan, Loncoche ve Lautaro'dan, Quepa, Quitratue, Labranza, Boroa ve Carahue'den, buralardan ne kadar usta binici varsa, hepsi de şenliklerde boy göstermeye gel-

(4) Topeadura : Şili'de bir binicinin, atın göğsü yüksekliğine gerilmiş bir sırık arkasında bulunan rakibini eyerinden düşürmeyi amaçladığı gerçek bir ulusal oyun.

mişti. Biniciler de, atlar gibi, güçlerini ölçülü kullanarak, rakiplerini alaşağı etmeye ya da sırığın bulunduğu yere ilk varan yarışmacı olmaya çaba gösteriyorlardı. Taylar, burun delikleri köpürmüş, tırnakları üstünde sıçrayarak koşuyorlardı. Hareketsiz kaldıkları anlar, onlar için ölümcül anlardı. Sonunda «El Trueno» ya da «El Condor» oyunu kazanıyor ve biz kahramanın, ter içinde kalmış bineği üzerinde, önümüzden kıvılcım saçan mahmuzlarıyla geçişini izliyorduk. Büyük şölen yüzlerce çağrılısıyla birlikte sürüp gidiyordu.

Bu sert adamlar arasında, özellikle birinin bir ara, üzerimde büyük etkisi oldu. Romantik bir adamdı bu: Orlando Masson. Çok gençti; belki şu anda salonda beni dinliyordur. Bir gazete çıkarıyordu ve ilk dizelerim o gazetede yayınlandı. Basımevi kokusuna, tipografiara ilk kez burada tanık oldum, ellerim ilk kez mürekkeple burada tanıştı.

Orlando Masson, iktidarın yetkilerini kötüye kullanmasına karşı zorlu kampanyalar sürdürüyordu. Gelişme, büyüme sömürüyü de birlikte getirmişti. Haydutların kökünü kazımak gerekçesiyle, çiftçilerin toprakları ellerinden alınıyor, kızılderililer tavşan gibi öldürülüyordu. Arokanların önceleri karamsar, çekingen ve şaşkın olduklarını sanmıyorum. Böyle oldularsa bu, geçirdikleri korkunç deneyimlerin zoruyladır. (Bağımsızlıktan, 1810 yılından sonra, Şilililer de İspanyol istilacılarla aynı gaddar duygularla kızılderilileri ödürmeye itilmişlerdi. Temuco, Arokanların son savunma üssü olmuştu.)

Orlando Masson herşeye karşı çıkıyordu. Bu

denli yaban ve zorba insanlar arasında, bu gazetenin haklıları zalimlere ve zayıfları güçlülere karşı savunduğunu görmek güzel bir şeydi. Temuco'da gördüğüm en son yangın, Orlando Masson'un gazetesinde çıkan yangın oldu. Gazeteyi gece ateşe vermişlerdi. La Frontera'da yangın, geceleri kullanılan bir silahtı. Orlando Masson yazıp bastığı iki şiir kitabı (**Bio-Bio** ile **Macellan boğazı arasında**) yayımladı. O şiirleri büyük bir coşkuyla okudum. Orlando Masson, monolog ya da şarkılarını tiyatroda okuyordu. «El artista» ve «El mendigo» en çok beğenilenlerdi. «El mendigo» için, annem ve teyzelerim sevinçlerinden beni neredeyse hırpalayacaklardı.

Neşeliydi, kavga adamıydı Orlando.

Cautin'de yazlar yakıcı geçer. Gökyüzünü ve buğdayı kavurur. Toprak, derin uykusundan kurtulmak için çabalar. Evler ne kış mevsimine ne yaz aylarına hazırlıklıdır. Şiirimi bulmak sevdasıyla kırlardan geçerek doğru gidiyordum. Yürüyor, yürüyordum. Kendimi Nielol dağı üzerinde yitiriyordum. Yalnızdım, cebim domuzlan böcekleriyle doluydu. Bir kutunun içinde az önce yakaladığım tüylü bir örümcek vardı. Yukarıda gökyüzü görülmüyordu. Orman havası sürekli nemliydi, kayarcasına ilerliyordum. Birden bir kuş sesi duyuyordum, **Chucao**'nun garip çığlığıydı bu. Ayaklarımın dibinden ürkütücü bir uyarıyla havalanıyordu. Kan damlaları gibi olan **Copihue**'ler ancak ayırdediliyordu. Devasa eğreltiotlarının altından geçerken, gittikçe kısaldığımı düşünüyordum. Bir yaban güvercini kuru bir kanat gürültüsüyle yüzümü yalarcasına geçiyordu.

Daha yukarıda, başka birtakım kuşlar boğuk bir gülüşle benimle dalga geçiyorlardı. Yolumu zorlukla buluyordum. Vakit çok geçti:

Babam henüz gelmemiş. Sabahın üç ya da dördünde gelecek. Odama çıkıyorum. Salgari okuyorum. Yağmur büyük bir çağlayan gibi üstüme çullanıyor. Bir dakikada gece ve yağmur yeryüzeyini yeniden karanlığa gömüyor. Orada tek başımayım ve aritmetik defterime dizeler yazıyorum. Ertesi sabah erkenden uyanıyorum. Dışarda dolaşıyorum, erikler yemyeşil olmuş. Parmaklığın üzerinden atlıyor, küçük bir tuz paketi alıp getiriyorum. Bir ağaca tırmanıyor, rahat bir yer bulup oturuyor, erikleri özenle yemeye başlıyorum; önce ısırıyorum onu ve bir parça koparıp tükürüyor, eriği tuza batıyorum. Yiyorum sonra. Ve bu durum yüzüncü eriğe dek sürüyor. Evimiz yandığında bu gizemli haberin ardından bahçeye çıkıyor, komşulara bakıyorum. Hiç kimse yok. Birkaç tahta parçasını tutup kaldırıyorum. Üçbeş küçük, zavallı örümcekten başka şey yok. Dip tarafta helalar, bunların hemen yanıbaşında ağaçlar, dalları tırtıl böcekleriyle örtülü badem ağaçları, pamukla çift kat olmuş meyvelerini sergiliyor. Büyük kara sineklerin zarar vermeden nasıl yakalanacağını biliyorum. Bir mendil aracılığıyla onları bir an için hapsediyor ve kulağıma yaklaştırıyorum. Olağanüstü vızıltıları var!

Hem tatlı ve hem de ürkütücü la Frontera'da karalar giymiş şair bir çocuğun yalnızlığını düşünün bir; yaşamda, kitapların bana yavaş yavaş gösterir gibi olduğu ne derin gizler saklı.

Önceki akşam okuduğum, Sandokan ve arka-

daşlarını tâ uzak bir Malezya ülkesinde kurtaran ekmek ağaçlarının öyküsünü unutamıyorum. Buffalo Bill'i sevmiyorum, çünkü kızılderili öldürüyor, ama yine de olağanüstü bir binici. Kızılderililerin otlaklarıyla çadırları kimbilir ne kadar güzel olmalı! İşte bu dönemde doymak bilmemecesine okumaya başlıyorum. Jules Verne'den Vargas Vila'ya, Strindberg'e, Gorki'ye, Felipe Trigo'ya, Diderot'ya atlıyorum. **Sefiller** beni ızdırap ve acıma duygusuyla derinden etkiliyor ve Bernardin de Saint Pierre'i okurken bu aşk beni ağlatıyor.

İnsana ilişkin gerçeklerin üzerindeki örtü artık kalkmıştır ve Temuco geceleri, bilgilenme sürecimi hızlandırıyor. Okuyabilmek için ne uyuyor ne de yemek yiyordum. Kimseye, belirli bir yöntemle okuduğumu söyleyemem. Zaten kim yönteme bağlı okur ki? Heykeller? Evet.

Bilgi, kesinlikle içeri sızacak bir delik bulur ve oradan girer. Bazıları için dışavurma bir geometri el kitabıyla olur, bazıları içinse birkaç dize şiir yoluyla. Benim için kitaplar, kendimi yitirdiğm ve yitirmeyi sürdürdüğüm orman yaşantısının ta kendisiydi. Göz kamaştırıcı güzellikteki çiçeklerdi; simsiyah yüksek dallardı, gizemli sessizliklerdi, göksel seslerdi; ama aynı zamanda dağların, eğreltiotlarının ve yağmurların ötesindeki insanların yaşamıydı.

Bu dönemde, bol giysisiyle, alçak ökçeli iri kıyım bir kadın çıkageldi. Kum rengi giyinmişti. Lisenin müdiresiydi bu kadın. Karlı Macellan bölgesinden, ta Güneyden geliyordu. Adı, Gabriela

Mistral'dı... Pek az karşılaştık onunla; çünkü dünyama yabancı insanlardan çekinirdim. Ayrıca konuşmayı da pek sevmezdim. İçe dönük, çelimsiz ve sessizdim. Gabriela, ırk özelliği ve soğuk iklim insanının esmerleşmiş yüzünde, ağzını geniş geniş açarak temiz bir ifadeyle gülen dudaklar taşıyordu. Yüzü, belleğime kazınmıştı sanki. Yara izlerine kadar, taş işçisi Monge'unkini andırıyordu. Yarı-çapkın, yarı-kardeşçe gülüşü ve kar havası ve pampa yaşantısıyla büzülmüş gözleri vardı. Rahibe görünümlü giysilerinin altından çıkartıp bana bıraktığı kitapları gördüğümde hiç şaşırmadım. Aç kurtlar gibi saldırdım onlara. Böylece Rus yazınının, üzerimde çok büyük etki bırakan ilk ünlü adlarını okumamı sağladı Gabriela.

Sonra bir gün, kalkıp Kuzeye gitti. Hiç üzülmedim, çünkü artık binlerce arkadaşım vardı, kitaplardan tanıdığım birçok üzüntü ve acı dolu yaşamla içiçeydim. Dostlarımı nerede arayacağımı biliyordum bundan böyle.

Bu konferansı bildiren duyurunun başlığıyla, belki sizlere çok şey vadetmiş oldum. Santiago gece trenine yetişemeyecek ve yine yaşantıma daha geniş olarak girme olanağı bulamayacağımdan korkarım. Bu trene yarın birlikte bineriz.

Şimdi sizlere, kuşlarla ilgili bir öykü anlatmak için birkaç yıl önceye dönüyorum. Budi Gölü üzerinde kuğu avlıyorlardı. Hem de gaddarcasına. Kayıklarla gizli gizli yaklaşıyor, sonra birden son hızla küreğe asılıyorlardı. Kuğular tıpkı albatroslar gibi, uçuş durumuna kolayca geçe-

mezler; önce, su yüzeyinde kaya kaya uçmak zorundadırlar. Uçuşun başlangıcında koca kanatlarını çok zor kaldırabilirler. Böylece hemen yakalanır ve kalın sopalarla da işleri oracıkta bitirilir.

Bana öyle bir kuğu getirdiler ki, canlıdan çok ölüye benziyordu. Dünyada eşi bulunmayan bu kuş türünün en güzellerinden, siyah boyunlu kuğulardandı: Kar beyazı bir karın ve siyah ipekliye bürünmüş bir boyun, turuncu bir gaga, kırmızı gözler.

Bu olay, Puerta Saavedra'da denize yakın bir yerde geçiyordu.

Bana verdiklerinde yarı-ölü durumdaydı gerçekten. Yaralarını temizledim ve boğazına küçücük ekmek ve balık kırıntıları tıkıştırdım. Yediği herşeyi çıkarıyordu. Bununla birlikte yavaş yavaş yara berelerinden kurtulmaya, benim kendisinin dostu olduğumu anlamaya başladı. Ve ben de onun sıla özleminden kıvrandığını görüyordum giderek. Bunun üzerine, bir gün koca kuşu kollarımın arasına alıp caddelerden geçerek ırmağa götürdüm. Benim biraz uzağımda yüzüyordu. Avlanmasını çok istiyor, ona dipteki çakılları, üstünde Güneyin gümüş rengi balıklarının kayarcasına ilerlediği kumu işaret ediyordum. Onun bakışlarıysa tâ uzaklardaydı.

Böylece her gün, yaklaşık yirmi gün boyunca, onu ırmağa götürüp getirdim. Kuğu neredeyse benim boyumdaydı. Bir öğle sonrası, yine oldukça dalgındı, yanımda yüzmeyi sürdürüyor, yeniden avlamayı öğretmek istediğim sivri sıçan-

larla ilgilenmiyordu bile. Çok sakindi o gün; eve götürmek için yeniden kollarımın arasına aldım. Onu göğsümün hizasına getirerek tuttuğumda, bir şeridin, kol genişliğinde siyah bir hortumun, yüzümü hafifçe yalayarak yuvarlandığını hissettim. Bu, onun yılan gibi kıvrılarak düşen uzun boynuydu.

Böylece öğrendim ki, kuğular üzüntüden öldüklerinde, öldüklerini hiç belli etmiyorlardı..

Bugün sizi düş kırıklığına uğrattığım için üzgünüm. Çünkü şiirime ilişkin olarak pek bir şey söylemedim. Gerçekte de bu konudan, oldukça az anlarım. Bu yüzden, sizinle birlikte, acele etmeksizin çocukluk anılarım içinde şöyle bir gezinti yaptım. Tüm bu bitkilerin, yalnızlıkların ve şiddet ve acı dolu yaşamın içinden... gizli, derin ve gerçek **Şiirler** çıkacaktır. Şiir, canlı ve cansız varlıkların arasında, onları birbirinden uzakta tutarak değil, tam tersine körcesine bir aşk uzamında kaynaştırarak, adım adım öğrenilir.

Bir gün, Temuco'daki evimde kendime özgü yana baktığımda, bizimkine benzeyen, ekinsiz ve dünyanın küçücük nesnelerini ve canlı varlıklarını köşe bucak ararken, bahçedeki çitin bir tahtasının kırılmış olduğunu farkettim. Delikten öte yana baktığımda, bizimkine benzeyen, ekinsiz ve yaban bir toprak parçası gözüme ilişti. Birkaç adım geriye çekildim, birşeyler olacağını sezinlemiştim. Birden bir insan eli gözüktü. Bu, ben yaşta bir erkek çocuğunun eliydi. Oraya doğru atıldığımda, el kaybolmuş, yerine beyaz, olağanüstü bir koyun belirmişti.

Koyunun yününün rengi solmuş, kabarıklığı

yokolmuştu. Bütün bunlar daha gerçek bir izlenim yaratıyordu. Bunun kadar güzel bir koyun görmemiştim o güne dek. Delikten baktım, ama çocuk sıvışmıştı. Eve gittim ve benim için çok değerli bir hazineyle geri döndüm. Yarı-açık, çok hoş kokulu bir çam kozalağıydı bu. Onu oraya bıraktım.

Daha sonra ne o çocuğu ne elini gördüm. Ne de böylesi bir koyuna rastladım. Bir yangında yitirdim onu. İçinde bulunduğumuz 1954 yılında, ellinci yaşımın sınırında olduğum bugün bile, ne zaman bir oyuncak mağazasının önünden geçsem, gizlice vitrinlere göz atarım. Sonuç, sıfır. Ona benzer bir koyunu bir daha hiç görmedim.

Mutluluğa erişmiş bir insanım ben. Kardeşlerimizin kardeşliğine tanık olmak yaşamın en yüce eylemlerindendir. Sevdiklerimizin sevgisini tanımak, yaşamı besleyen bir ateştir. Tanıdıklarımızın ve de tanıdık olmasa da, düşlerimize ve yalnızlığımıza, karşılaştığımız tehlikelere ve güçsüz yönlerimize ilgi duyan tüm insanların sevgi ve dostluğunu yüreğinde duyabilmek, daha da yüce ve güzel bir duygudur. Çünkü, benliğimizi geliştirip güçlendirir ve benlklerin birlikteliğine doğru yol alır.

İlk kez olarak, bu armağan, yaşamıma, bana sonraları hep eşlik eden bir hazine sunuyordu: İnsanlararası dayanışma... Daha sonra, yaşam bunu her türlü zorbalık ve düşmanlığa karşın oya işleye yolumun üstüne yerleştirecekti.

Bu durumda, benim, insanların kardeşlik duygularına, reçine ve toprak kokusu ile karşı-

lık verme çabalarımı öğrenmek sizi hiç şaşırtmayacaktır. Orada, o bahçede bıraktığım çam kozalağı gibi, sözlerimi de, tanımadığım birçok insanın, birçok tutuklunun, yalnız yaşayan ve zulüm görmüş kişinin kapısına bıraktım. Çocukluğumda, ıssız bir evin bahçesinde edindiğim büyük ders budur işte. Birbirleriyle tanışan ve yaşamın meyvelerini değiştokuş etmek isteyen çocukların bir oyunuydu belki. Bu küçük gizemli alışveriş, şiirimi besleyen körükleyen bir tortu gibi, çöküp kaldı yüreğimde.

(Çeviren : Akın Er)

BİR BAŞKA «ÇORAK ÜLKE» nin OZANI

[1965 yılında Neruda'ya İngiltere'nin en eski ve en ünlü Üniversitelerinden biri olan Oxford Üniversitesi tarafından Doctor Honoris Causa *(onur doktorluqu) verildi. Bu tören dolayısiyle İngiltere'ye giden Neruda ile* The Guardian *gazetesinden Mary Kenny'nin yaptığı bir konuşmayı sunmayı yararlı bulduk. Bu yazı* The Guardian *gazetesinin 31 Mayıs 1965 günkü sayısında yayımlanmıştır. Ozanın dünya görüşünü açıklaması açısından ilginç bulduğumuz bu konuşmayı, kısaltarak sunuyoruz:]*

«Çocukken Sir Walter Scott'u okurdum. Ama çoğunlukla Jules Verne ve Victor Hugo'nun romanlarıydı okuduklarım. O günlerde Şili, İngiliz malları ve İngiliz edebiyatıyla tıkabasa doluydu. Ama şimdi, siz İngilizlerden hiç bir şey yok Şili'de...»

Bu sözler Pablo Neruda'nın. Lâtin Amerikanın yetiştirdiği en büyük ozanlardan biri bu Neruda. İnsan olarak iyi yürekli, saygılı bir yeryüzü adamı. İngiltere'ye garip bir yakınlık ve sevgi duymasına karşın ilk kez geliyor bu ülkeye. Yarın da Ahmatova (*) ile birlikte Oxford Üniversitesinde onur doktorası verilecek kendisine.

Doğurgan bir yazar Neruda. Şiirlerinin bazıları çok ağır, başka dile çevrilemiyecek türden. Bir kısmıysa düpedüz propaganda. Sözgelimi United Fruit Company için yazdıkları gibi. Buna karşılık **Veinte poemas de amor y una cancion desesperada** (Yirmi aşk şiiri ve bir umutsuz türkü) adlı kitabı yalnız İspanya'da 1 milyon 250 bin satmış.

Pablo Neruda 1904 yılında Şili'nin Parral kasabasında doğmuş. Bir demiryolu işçisi olan babası, daha sonra ailesi ile birlikte bir başka bölgeye, Şili'nin güneyindeki Temuco'ya göç etmiş. Soğuk, dağlık, alabildiğine donuk yeşil ormanlarla kaplı, yılın yalnız üç ayında güneş yüzü gören bir yermiş burası. Neruda'nın şiirlerinin özü bu topraklardan beslenmiş. Buraların çocukluk anılarına yerleşen görünümleri şiirlerine kaynak olmuş Neruda'nın. Akarsu görünümleri sonsuza doğru akıp giden: Yağmur, nehirler, denizler ve gözyaşları. Kara görünümleri: Toprak, orman, madenler ve tarlalar. Sonra kan ve hüzünler gelmiş. Sonra çuvallar, variller, leylaklar, limon çiçekleri ve açık deniz ışıkları...

Şiirlerinde ulusal bağımsızlık üzerinde duruyor Neruda. Bir Avrupalı olsaydı, İngiliz ve Fransız şiirinin entellektüel ve son derece biçimci şiirini yararlı bulabilirdi sanırım. **«Eliot'un, Jimenez'in şiirlerinin kaynakları nereye çıkıyor? Kitaplara, eğitime, kültüre değil mi? Ama yanardağlar, pampalar ve çöllerle kaplı bir ülkenin şiirini yazmak istiyorsanız, soyluca döşenmiş salonlar ve oturma odaları için yazdığınız gibi yazamazsınız»** diyor Neruda.

Neruda'nın Güney Amerika şiirine ve edebiyatına getirdiği en önemli yenilik sırtını Avrupa'ya dönüp, Güney Amerika kıtasının yerel yapısına sıkısıkıya bağlı olan kaynaklarına, kimliğine ve yazgısına yönelmesi olmuştur. **Mundonovismo** akımının tek başına öncüsü sayılabilir. Kendisi yalanlıyor bunu, diyor ki: **«Yaftalardan nefret ederim. Taşralıyım, maddeciyim. Kasabalarda, köylerde şiirlerimi okurum. Alanlarda, opera evlerinde, nerede olursa olsun. Patagonya'da koyun kırpıcılarına bile okudum şiirlerimi..»** Başlangıçta basit şiirler okumuş. Bakmış ki halk bunları anlıyor, en karmaşık olanları bile anlayıp benimsemeye hazır...

Yirmi yaşından beri dolaşıyor Neruda. Genç bir ozanken, Şili hükümetinin dışişleri memuru olarak uzak ülkeleri gezmiş. Ozanların, yazarların dış ülkelere temsilci olarak gönderilmeleri, aydın Lâtin Amerika ülkelerinin yıllardan beri izledikleri bir politika. Seylan'da ve Hindistan'da görevliyken İngiliz uygarlığı ile ilgilenmiş. 1934'den iç savaşın başlamasına kadar Madrit'te, seçkin İspanyol ozanları ile, Lorca, Rafael Alberti ve Hernandez ile çalışmış. Birlikte çıkardıkları **Ca-**

(*) Anna Ahmatova: Çağdaş Sovyet kadın ozanı.

ballo Verde Por La Poesia (Şiirin Yeşil Atı) dergisinin yazı işlerini yönetmiş. Derginin son sayısı 1 temmuz 1936'da, İspanyol iç savaşının başladığı gün yayımlanmış.

Politika ile ilgili ama bu bir tutku değil Neruda'da. Amerika Birleşik Devletleri ile Güney kıtası ülkeleri arasında bir anlaşmanın güçlüğünden söz açıyor: **«Amerika'daki arkadaşlarınız ile bile konuşmanız güçleşti. Giderek bütün anlaşma yolları kapanıyor. Amerika'nın Dominik'e yaptığı müdahaleden sonra bu anlaşmazlık yüzbinlerce Lâtin Amerikalı için, belki de, birkaç kuşak sürecek bir duruma geldi»** diyor.

Neruda, şimdilerde yeni bir Shakespeare çevirisi yapmayı düşünüyor. Shakespeare'in 400. doğum yıldönümü dolayısiyle **Romeo** ve **Juliet**'i çevirmişti bundan önce. Şili'de 9 aydanberi oynanıyormuş. **«Ne yazık ki»** diyor Neruda **«Shakespeare pek bilinmiyor Şili'de... C'est un inconnu... Şimdiye değin yapılmış çevirileriyle o denli yapmacık, eski ve söylevci ki... Benim çevirimin daha iyi olduğunu söyliyecek değilim. Ama öz ve aydınhk benim çevirilerim, akarsular gibi tıpkı...»** Kendi şiirlerinin İngilizce çevirilerine gelince, Neruda'nın ağzı sıkı bu konuda. Ama yetersiz olduklarını onaylamadan da edemiyor.

İngiltere'de bir ay kalacak Neruda. Şiirlerini okuyacak, İngiltere'yi **«keşfetmeye»** çalışacak. Antikacı dükkânlarının altından girip üstünden çıkacak, gemi aslanları ve gemilerle ilgili ne kadar incikboncuk varsa hepsini toplayacak... **«Şili'de, evimde dokuz gemi aslanı var»** diyor gülerek, **«ama dokuz oldu mu onuncusunu istersiniz, on olunca da...»**

İLK ŞİİRLERİNDEN

«Veinte Poemas de amor
y una cancion desesperada»dan

ŞİİR

Anımsarım seni ben geçen güzkü halinle
Başında gri beren ve o sakin yüreğin
Günbatımı ateşi oynaşır gözlerinde
Yapraklar dökülürdü nehrine benliğinin

Bir asma dalı gibi dolanırdın koluma
Tatlı, sakin sesinden yaprakların soluğu
Beni sımsıkı saran mavi sümbülümsün sen
Başdöndüren ey ocak, içimin tutuştuğu

Güz kadar uzaklara dalarken bakışların
— Gri beren, kuş sesi, avcı kadın yüreği—
Uzaklar : acıların göçüp gittiği yerler
Mutlu öpüşlerimin kızıl kor kesildiği

Güverteden gökyüzü, tepelerden tarlalar
Işık, duman ve durgun sudandı anıları
O derin gözlerinde şafaklar yalazlanır
İçinde tutuşurdu kuru güz yaprakları

ESMER, GÜRBÜZ ÇOCUK

Esmer, gürbüz çocuğum, güneş nasıl buğdayı
Büyütür ve belini bükerse yosunların
Mutlu kıldı tenini, gözlerini aydınlık
Koydu ağız kıyına gülüşünü suların

Kara bungun bir güneş dolanır saçlarına
Tıpkı oynarmış gibi dalgalı bir nehirde
Sen habersiz oynarken, o bırakıp çekilir
Koyu gölgeli sular, gözlerinin yerinde

Esmer çocuğum beni çekmez hiçbir şey sana
Herşey kopuyor benden, burda öğleye yakın
Sensin gücü buğdayın, dalganın esrikliği
Sensin artık o çılgın dirimi arıların

Sevdim mutlu tenini, o yumuşak sesini
Arıyor seni tellim benim yaslı yüreğim
Güneş, su ve gelincik: buğday tarlası gibi
Tatlı, güvençli, koyu alaca kelebeğim.

BU GECE EN HÜZÜNLÜ ŞİİRLERİ YAZABİLİRİM

Bu gece en hüzünlü şiirleri yazabilirim

Şöyle diyebilirim: «Gece yıldızlardaydı
Ve yıldızlar, maviydi, uzaklarda üşürler»

Gökte gece yelinin söylediği türküler

Bu gece en hüzünlü şiirleri yazabilirim
Hem sevdim, hem sevildim, ya da o böyle söyler

Bu gece gibi miydi kucağıma aldığım
Öptüm onu öptüm de üstümde sonsuz gökler

Hem sevdim, hem sevildim, ya da ben böyle derim
Sevmeden durulmayan iri, durgun bakışlı gözler

Bu gece en hüzünlü şiirleri yazabilirim
Duymak yitirdiğimi, ah daha neler neler

Geceyi duymak, onsuz daha ulu geceyi
Çimenlere düşen çiy yazdığım bu dizeler

Sevgim onu alakoymaya yetmediyse ne çıkar
Ve o benimle değil, yıldızlıdır geceler

Yürek zor katlanıyor onu yitirmelere
Uzaklarda birinin söylediği türküler

Bakışlarım kovalar onu tellim heryerde
Bakışlar sanki onu bana getirecekler

Böyle gecelerdeydi ağaçlar beyaz olur
Artık ne ben öyleyim ne de eski geceler

Sesim arar rüzgârı ona ulaşmak için
Şimdi sevmiyorum ya, eskidendi sevmeler

Şimdi kimbilir kimin benim olduğu gibi
Sesi, aydınlık teni, sonsuz uzayan gözler

Sevmiyorum doğrudur, yürek bu hâlâ sever
Sevmek kısa sürdüyse unutmak uzun sürer

Bu gece gibi miydi kollarıma almıştım
Yüreğimde bir burgu ah onu yitirmeler

Budur bana verdiği acıların en sonu
Sondur bu onun için yazacağım dizeler

«RESIDENCIA EN LA TERRA» dan

YALNIZ
ÖLÜM

Yapayalnız mezarlıklar vardır
Suskun kemiklerle dolu gömütler
Bir yürektir geçer ölüm o geçitlerden
Karanlık, karanlık ve karanlıktır
Bir gemi enkazı gibi
Bir yüreğin içinde boğulurken
Ya da cana geçerken deriden

Cesetler vardır
Soğuktan yapılmış ayaklar, yapışkan kilden
Ölüm vardır kemiklerin içinde
Soyut bir ses gibi
Bir havlama gibi köpeksiz
Bir sestir kurtulmuş çanlardan ve gömütlerden
Bir yağmur gibi kabarır, gözyaşı gibi ya da

Yalnız ben görürüm o arada
Yelkenli tabutları, geniş
Solgun ölüleri taşıyan, ölü saçlı kadınları
Melekler gibi beyaz fırıncıları
Düşünceli kızları, noterlerle evlenmiş
Ölümün dikey nehirlerinde yukarı doğru kayan
tabutları

Yelkenleri ölümün sesiyle şişmiş
Ölümün sessiz sesiyle dolu yelkenleriyle
Göklere doğru kayıp gider

Sonra varırlar da sesli sahillere ölüler
Ayaksız bir kundura, insansız giysiler gibidirler
Çalarlar kapıları taşsız ve parmaksız yüzüklerle
Gelirler ağızsız bağırmalar, dilsiz ve dudaksız
çığlıklarla
Adımları yankılanır gene de
Giysileri ses verir, kısık bir ses, ağaçlar gibi

Birşey bilmem, çok az anlarım, görürüm ikide bir
Ama derim ki türküleri ıslak menekşelerden
Toprağa alışkın menekşelerdendir
Ölümün yüzü yeşildir çünkü
Ölümün bakışları yeşildir
Bir menekşe yaprağının delici ıslaklığı vardır
Sıkıcı bir kışın bungun aklığında

Ama ölüm süpürgeden bir evrene dalar da
Döşemeyi yalayıp ölüyü arayan süpürge
Ölüm süpürgenin içindedir
Ölümün dilidir ölüleri arayan
Ölümün iğnesidir ipliğini arayan heryerde

Ölüm çocuk yataklarının kıvrımlarında
Ölüm döşeklerde, ölüm kara battaniyelerde
Tembelce bekler de canlanır birdenbire
Bir yaslı sesle durup kabartır örtüleri
Ve yataklar açılır bir limana doğru
Ölümün bir amiral gibi sahilde beklediği

BARCAROLLE

Şöyle bir dokunsaydın yüreğime
Dudaklarını değdirseydin
İncecik dudaklarını ak dişlerini
Kızıl bir kargı gibi dilinle dokunsaydın
Tozlu yüreğimin attığı yere
Yüreğime üfleseydin deniz kıyısında ağlayarak
Karanlık bir ses duyacaktın uykulu tren seslerini
andıran

Kararsız sular gibi
Güz yaprakları gibi
Kan gibi

Islak ateşlerin sesi gibi göklerde yanan
Bir düş gibi ses verirdi, dallar gibi, yağmur gibi
ya da

Üfleseydin yüreğime denize yakın
Avcı borazanları gibi hüzünlü bir limanda
Aklar giyinmiş bir hayalet gibi
Kıyısında köpüklerin
Rüzgârın ortasında
Uzayan bir yokluk gibi, ansızın bir çan gibi
Zincirden kurtulmuş bir hayalet ağlayan deniz
kıyısında

Deniz paylaştırır yüreğin sesini
Yağmur iniyor, karanlık iniyor yalnız sahillere
Gece iniyor gece, önüne geçilmez
Batık gemi bayrakları mavisinde hüznü
Sönük, gümüşsü yıldızlarla çoğalmış
Acı deniz kabukları gibi ses vererek
Ey deniz, ey yakarış diye haykırır yürek
İçten sesiyle suçlar deniz,
Ey mutsuzluk ve kırılmış dalgalarda yiten korku
diyerek
Yeşil gelinciklerini ve gölgesini, üstüne düşen

Ansızın var olursan yaslı sahillerde
Ölü bir günle kuşatılmışsan
Yüzünle yepyeni bir ışığa dönüksen
Dalgalarla dalgalarla doluysan
Yangınlı bir güvercin gibi çırpman
Korkudan soğumuş yüreğime üflersen

Kanın kara sesli harfleri gibi yankılanır
Büyür kırmızı suları, derin
Ölüm gibi ses verir
Rüzgâr ve ağlamayla dolu bir borazan gibi
Korkular akıtan bir kazan gibi ses verir
Ya da bilinmez sesini getirir gölgelerin

Böyle olur ve kaplar saçlarını ışıklar
Yağmur göz bebeklerine girer de
Gözyaşı olmak için sende öylece saklı
Kocaman istakozlar, kuzgunlar ve kaçışlarla
Denizin kara kanatları döner durur çevrende

Bir hayalet olmak ister miydin
Kısır ve yaslı borazanı üfleyen
Deniz kıyısında yalnız başına?
Bir kez çağırmaya gör denizin
Uzayan seslerini, hayın ıslıklarını
Yaralı dalgalardaki buyruklarını
Birileri gelirdi belki
Gelirdi birileri
Adaların doruklarından, kızıl derinliklerinden

Gelirdi birileri gelirdi birileri
Gazapla üflemek için
Bırakılmış bir geminin sirenleri gibi ses vererek
Bir yakarı gibi
Kanla köpük arası bir at kişnemesi gibi
Kendi kendini ısıran öfkeli bir su gibi

Deniz duraklarında
Gölgeli kabukları bir çığlık gibi dolanır
Deniz kuşları uçuşur ve denizi küçümser
Seslerin çizgileri ve yaslı çubuklarıdır
Açık denizin yalnız kıyılarından eser.

SERENAD

Sen benim derimden çok daha benimsin. Seni
ararken
İçimde, damarlarımda, kanımda, ışıkla örülmüş
Gizemli dokularımda sendin bulduğum. Sanki
kandın sen
Taştın, azıktın.
Bense dışında kaldım aklın, çılgınlığın, giysilerin.
Eski bir karanlık ve ormanlar soyundan
geliyorum,
Ama tıpkı bir kuyudaymış gibi iki büklüm girip
Kör bir adam gibi el yordamıyla
Yolumu bulmaya çalışırken topraklarımda,
Adımlarıma yön verecek parmaklıklar yoksa da
Vardır senin gülünün büyümesi evimde
İçimde büyümeyi sürdürüyorsun,
Köklerin çok derinde

Yapraklarında parmak uçlarımı yakmadan
Gözlerine dokunmam olanaksız
Susuzluğumda bedeninin yangınları tutuşur
Kurar yüzünün yaprakları yokluğunu
'Kim var orada, kim var orada?' diye sorarım
sanki gecenin
Geç saatlerinde
Birisi kapımı çalmış gibi
Bir de bakarım ki boşluğun ortasında rüzgârdan
başka bir şey yoktur
Sulardan, ağaçlardan, gündüzleyin yaktığımız
Ateşlerden sönmeye yüz tutmuş
Sanki hiçbirşey yokmuş da
Var olan herşey oradaymış gibi
Sanki yeryüzünün bütün toprakları kapımı
tıklatıyormuş gibi
Adsız, yaşam gibi belirsiz
Filizlenen bitkiler ve çamur gibi bulanık,
Gözlerimi kapar kapamaz uyanırsın canevimde
Ben toprağa uzanınca doğarsın uçuşan tozlar gibi,
Yatağını aşındıran nehir
Birbirine dolanmış çıplak ağaç köklerini
koruyarak büyürse
Sen de onlar gibi büyürsün bende

O nasıl karanlığıyla birlikteyse, sen de benimle
birliktesin
İşte kan ya da buğday, toprak ya da ateş
Yaşarız burada, bir tek bitkiymiş gibi
Yapraklarının anlamını bilmeyen.

GEZİNTİ

Gün olur bakarsınız bıkarım insan olmaktan
Sinemalara giderim, terzilere uğrarım aklıma
eser
Solgun ve eldeğmemiş duygulardan yapılmış bir
kuğu gibi
Dolaşan su kesimlerinde küllerin ve nedenlerin

Bir koku çıkmaya görsün berber dükkânlarından
yeter
Birazcık kurtulup rahatlamak taşlardan ve
yünlerden bütün istediğim
Bahçelerden, kurumlardan, ticaretten
Gözlüklerden ve asansörlerden - bakmasam
onlara daha iyi -

Gün olur bakarsınız toktur karnım, ayaklarım ve
tırnaklarımla
Saçlarımla ve gölgemle
Gün olur insan olmak dondurur beni - işte böyle -

Ama güzeldir derim gene de
Elimde bir zambakla bir noterin ödünü
patlatmak
Kulak tozuna bir yumruk aşkedip cennete
göndermek bir rahibeyi
Güzeldir yine de
Yeşil saplı bir sustalı çakıyla dolaşmak elde
Soğuktan kakırdayıp geberinceye kadar bağırmak
Böyle yaşayamam ben, bir kök gibi gölgelerde
Bir karış açık ağız, uykulu ve takırdayan dişlerle
Evrenin ıslak barsaklarına inip dolaşmak
O barsaklar ki birşeyler öğüten, birşeyler alan
içine
Üç öğün tıkınan günde

Yeter artık alacağım kadarını aldım yıkımlardan
Böyle sürüp gidemez bu, anlaşıldı mı, sürüp
gidemez bu böyle
Bir kök ya da bir gömüt gibi yaşamak - ne bu be -
Yeraltında tek başına, cesetler arasında
Katılaşmış soğuktan, bunaltıdan geberip gitmek

İşte bundandır pazartesiler petrol gibi tutuşur
Ya da tıslayıp patlayan bir oto lastiği gibi
Beni görünce böyle cezaevi kaçkını bir yüzle
Kanı tepesine çıkmış, dönerken günden geceye

Birşeyler dürtüp iteler beni karanlık kıyılara,
soğuk evlere
Hastanelere, pencerelerinden kemikler atılan
Sirke kokusundan geçilmeyen kundura
mağazalarına
İrinli yaralar gibi açılan iğrenç sokaklara

Birtakım evler vardır ki tiksinmeden geçilmez
Kükürt sarısı kuşlarla leş gibi işkembeler asılı
durur kapılarında
Kahve fincanlarında unutulmuş takma dişler
Sonra aynalar vardır bu iğrençliği görüp geçen
yerin dibine
Ve ağular, şemsiyeler, kesik göbekler, heryerde

Utanmadan dolaşırım ortalarda, gözlerim ve
pabuçlarımla
Hırsımdan çatlayarak ve unutulmuşluğumla
İşyerlerini geçerim, takma ayak satan dükkânları
İplere çamaşırların asıldığı arka bahçeleri
Yeleklerin, havluların, donların - yeni yıkanmış -
Kirli gözyaşlarıyla hâlâ damlayan yere.

YALNIZ ADAM

Genç eşcinseller, sevda dolu kızlar,
Yatakta dönelip duran fidan boylu dullar,
Genç gelinler, otuz saattir gebe,
Çakıltaşı sesli mart kedileri, bahçemin gecelerinde gezinen,
Kösnül istiridyelerden bir kolye gibi kıpırdak,
Yalnızlığımı çevreliyor:
İçime gizlice yaklaşan düşmanlar,
Gecelikli entrikacılar bunlar,
Parola verir gibi öpüşen, uzun uzun.

Işıklı yaz sürüp gidiyor:
Sevgililer eşdeğer bir hüzün;
Çiftler ayrılıyor: İnce uzun tombulla, neşeli asıkyüzlüsüyle
Görkemli hindistan cevizlerinin altında, ayın ve okyanusun yanıbaşında,
Pantalonların ve içeteklerin dinmeyen hışırtısı,
Sıyrılan ipek çorap sesleri,
Ve bir kadının memesi, göz gibi parıldayan.

Küçük memur, en sonunda,
Haftanın tekdüzeliğinin ve geceleri birlikte yattığı romanların sonunda
Komşusunu kesinlikle ayartıyor:
Berbat bir filme gidiyorlar
Bütün kahramanların atlar ya da kösnül prensler olduğu,
Ve tüylü ergen bacaklarını sallıyor,
Terli parmaklarında hâlâ tütün kokusu.

Bütün o günbatımı baştançıkarıcıları, evlilerin geceleri,
Çarşaflar gibi üstüme kapanır ve gömer beni,
Öğle yemeklerinden sonraki o saatler, ergen öğrencilerin
Ve kızların ve oğlanların ve papazların kendilerini tatmin ettikleri,
Hayvanların apaçık çiftleştiği,
Arının kan kokusu aldığı,
Sıtma sineğinin vızıldadığı,
Amca çocuklarının birlikte garip oyunlar oynadıkları,
Doktorun, hastalık hastası bir genç kadının kocasını hınçla izlediği,

Ve öğretmenin, kocalık görevini aldırmazlıkla
yerine getirdikten sonra
Kahvaltıya oturduğu o erken saatler;
Hepsinden öte, su üstünde salınan yüksek ve
bakımlı tekneler misali yataklarda
Yürekten sevişen günahkârlar.
İşte hepsi, sıkıca ve sonsuzca çevreler beni:
Bu kocaman ve soluyan orman
İri tomurcukları ve dişli ağızlar gibi,
Kapkara kökleri papuç ve tırnaklara benzer.

(Çevirenler: Hilmi Yavuz - Nuran Yavuz)

ALBERTO ROJAS JIMENEZ
UÇAR GELİR

Ürkmüş tüyler arasından, geceler,
Manolyalar, telgraflar arasından,
Güney ve Batı rüzgarları arasından
uçar gelirsin

Mezarlıklar ve küller altından,
Sümüklüböceğin sırtındaki buzun altından,
En kuytu yeraltı sularından,
uçar gelirsin

Daha da derinden, deniz dibi kızlarının arasından,
Kör bitkilerden, balıkbaşı birikintilerinden
De derinden, daha da derinden, sonra yine
bulutların ardından,
uçar gelirsin

Kanın ya da kemiğin ötesinden,
Ekmeğin ve şarabın ötesinden,
Alev alev,
uçar gelirsin

Sirkenin keskinliğinden ve ölümün uzağından,
Çürümenin ve menekşelerin arasından,
O ilâhi sesinle ve ayakların ıslak,
uçar gelirsin

Eczanelerin ve komitelerin üzerinden,
Avukatlar, denizciler, tekerlekler
Ve yeni çekilmiş dişlerin kızartısı üzerinden,
uçar gelirsin

Saygın hanımların kayıp taraklarla
Örgülerini çözdüğü, damları
Sular altında kentlerin üzerinden,
uçar gelirsin

Mahzenlerde olgunlaşan şarapların yakınından,
Ellerin ılık, bulanık, sessiz,
Yavaş, ahşap, kırmızı ellerin,
uçar gelirsin

Yokolan havacılar arasından,
Kanal kıyılarından ve kuytulardan,
Artık gömülü zambakların yanından,
uçar gelirsin

Acı renkli şişelerin arasından,
Anason ve kazalar yöresinden,
Kederli ve ellerini kaldırarak,
uçar gelirsin

Dişçilerin ve kiliselerin,
Sinemaların, tünellerin ve kulakların üzerinden,
Yeni takım elbisen ve erimiş gözlerinle,
uçar gelirsin

O duvarsız mezarlığın üzerinden,
Denizcilerin bile irkildiği,
Ölümünün yağmurları yağarken
uçar gelirsin

Parmakuçlarının yağmuru yağarken,
Kemiklerinin yağmuru yağarken,
Gülüşün ve iliklerin yağarken,
uçar gelirsin

Dönüştüğün çakmaktaşın üzerinden,
Zamanın altından, çabucak akarak, kışın altından,
Yüreğin damla damla yağarken,
uçar gelirsin

Ah, benim deniz gelinciğim, kandaşım,
Arılarla bezenmiş gitarcım,
Saçına düşen kara gölgelerin... Her biri yalan
uçar gelirsin

Seni izleyen bütün kuytular yalan,
Bütün o ölü kırlangıçlar yalan
O karanlık keder halkası:
uçar gelirsin

Valparaiso'dan kara bir rüzgâr eser,
Kanatlarının katranı ve köpüğüyle
Senin geçtiğin göğü arşınlar,
uçar gelirsin

Puslar var ve ölü suyun soğuğu,
Ve ıslıklar ve aylar ve sabah
Rüzgârının kokusu ve balık artıkları,
uçar gelirsin

Rom da var aramızda, sen, ben ve yasmı tutan ruhum
Ve hiç kimse, hiçbir şey, yalnızca bir merdiven,
Basamakları kırık ve tek bir şemsiye:
uçar gelirsin

Ve deniz her zaman orada. Geceye inerim, seni duyarım,
Uçar gelirsin, suyun ardından, yalnız,
İçimde yaşayan denizin altından, karanlık:
uçar gelirsin

Kanat seslerini dinlerim ve senin yükselişini,
Bütün yokolmuşların akıntısı üzerime gelirken,
Ve kör kuğuların şaşkın uçuşları:
uçar gelirsin

Uçar gelirsin, yalnız, yalnızlığınla yalnız,
Ölülerle yalnız, sonsuzlukta yalnız,
Gölgesiz, adsız, uçar gelirsin,
Şekerlemesiz, ağızsız, gül demetsiz,
uçar gelirsin

(Çevirenler: Hilmi Yavuz - Nuran Yavuz)

«ESPANA EN EL CORAZON» dan

ALMERİA

Bir tabak baş papaza, zehir zıkkım bir tabak
Bir tabak: kül, demir ve gözyaşlarından
Yıkık duvarlarla acı yakınmalarla dolu ağzına
kadar
Bir tabak baş papaza, bir tabak kan
Almeria'dan

Bir tabak bankere, güneyli çocukların al
yanakları
Ve barut dolu bir tabak
Azgın sular, yıkıntılar ve korkuyla birlikte
Kırık dingiller, kesik başlarla dolu
Kara bir tabak, kara kanlı bir tabak Almeria'dan

Her sabah şu sizin baş belâsı yaşamınızda
Dumanı üstünde konur masanıza sıcak sıcak
İtersiniz de bir kenara çıtkırıldım ellerinizle
Görmemek için onu, midenize oturmasın diye
bir daha

İtersiniz de tabağı üzümle ekmeğın yanıbaşına
Suskun kanla dolu bir tabak
Ne yapsanız boşuna, her sabah orda olacak
Her sabah

Bir tabak hepinize, zengin baylara bir tabak
Elçilere, bakanlara, zorbalara bir tabak
Akşam çaylarında kibar bayanlara
Rahatça yerleşmişlere koltuğa

Bir tabak, kirli kanlı bir tabak
Her sabah, her hafta, her zaman
Önünüzde duracak
Bir tabak kan
Almeria'dan

JARAMA SAVAŞI

Zeytin ağaçlarıyla toprağın
Ve ölmüş İspanyolların
Arasında savaştın sen Jarama
Bir hançerdin karşısında zorbaların

Madrit'ten adamlar geldiler
Barut tozuyla yaldızlı yürekleri
Geldiler, direncin ve küllerin
Ekmeği gibi

Jarama sen demirle dumanın
Arasında kırık kristal
Savaşı kazananlar için sen, Jarama
Dizi dizi madalyalar

Ne yangınlar mağarası
Ne de büyük savaşlar
Ne bulanık karanlığın top ateşleri
Kuşatamadı sularını, şimdiye kadar

Kana susamışlar içtiler ırmağının
Suyundan başlarını göğe kaldırarak
İspanya'nın suyu ve zeytin bahçeleriydi
Yüreklerini kuşatan unutmak

Boğuk sisleri uykusuzluğun
Seni bir an bastırsa
Hainlerin kanı bir gülüş kesilir ışığında
Benzer acı gölde balıklara

Halkının ana südü gibi ak unlarına
Maden ve kemik karıştı
Buğday gibi kutsal ve yüce
Topraktı savundukları

Jarama, ülkenden söz açarken
Kelimeler kalır güçsüz
Ellerim soğudu, Jarama, soğudu
Çocuklar gibi üşürüz

Yaslı göğün durur eski yerinde
Kaya gibi rahatsın, suyun yıldızlı akar
Halkının yiğit gözü dikilmiş de kıyına
Nöbet bekler kıyamete kadar.

Jarama: İspanya'da nehir; iç savaşın kanlı çarpışmalarından biri Jarama nehrinin kıyısında yer almıştır (Ç.)

ULUSLARARASI TUGAY'IN (*) MADRİT'E GİRİŞİ

Soğuk aylardan birinin sabahında
Bungun bir ayın sabahında çamur ve dumanla
kirlenmiş
Dizlerinden aşağısı olmayan bir ayın
Kuşatma ve umutsuzlukla dolu hüzünlü günlerin
Evimin ıslak camları boyunca Afrika çakallarının
Sesleri duyulurdu
Silâhları ve kanlı dişleriyle uluyan

(*) Uluslararası Tugay (International Brigade): İspanyol iç savaşında cumhuriyetçilere yardım amacıyla kurulmuş birlik; bu birlik çeşitli ülkelerin gönüllülerinden oluşmaktaydı.

O zaman
Umut diye yalnız barutu düşlediğimiz
Açgözlü devlerle, kudurmuşlarla dolu olduğunu
düşününce evrenin
O zaman
Soğuk sislerini yararak Madrit'in
Şafağın sislerinde
Şu gözlerimle gördüm, şu yüreğimle
Yiğit erlerin geldiğini gördüm
İnce, sert, yiğit, ateşli ve taştan birliklerin

Yaslı bir andı o zaman
Korkunç bir şeydi, korkunç
Korkunçtu, canlı bir kömür doğurması gibi
Bir yokluğu doğurması kadının
Ve ispanyol ölüleri vardır
Daha acı ve daha keskindir öteki ölülerden
Tarlaların üzerinden uçarlar, buğdayla
onurlanıncaya kadar
Sokaklarda kırık kanları adamların
Yıkık evlerin yüreğinden taşan sulara karışır
Paramparça olmuş çocuk kemikleri
Anaların yasındaki yürekkıran sessizlik
Bir daha açılmamacasına kapanmış gözleri, eli
kolu bağlı suçsuzların
Hüzün ve yitiş gibiydiler, tükürülmüş bir bahçe
gibi
Ölmüş inançlar ve çiçeklerdi bir daha
dirilmiyecek olan

Arkadaşlar
Sonra
Sizleri gördüm
Şimdi bile gururla balkıyor gözbebeklerim
Kastil'in soylu alnına yaraşan sisli bir sabah
boyunca
Sessiz, vakur ve ciddî
Gündoğumunda bir çan gibiydiniz
Ağırbaşlı ve mavi gözlerinizle uzaklardan
geliyordunuz
Yurdunuzdan, yitik ülkelerinizden, düşlerinizden
Yanık bir sevimlilik ve silâhlarla geldiniz
İspanya'nın bu kentini savunmak için
Bu kentte tutuklanmış özgürlük
Düşüp hayvanlara yem olabilir

Kardeşler bundan böyle
Saflığınız, gücünüz ve soylu hikâyenizi
Çocuklar bilsin, kadınlar bilsin, yaşlı adamlar
bilsin
Umutsuz kalmış herkese ulaşsın hikâyeniz
Kükürt dumanlarıyla kaplı maden ocaklarında
Çıksın hayvanca merdiveninden köleliğin

Yazsın adınızı ve acı savaşınızı
Yıldızlar, buğday başları Kastil'in ve evrenin
Yazsın kırmızı bir karaağaç gibi güçlü ve
topraktan zaferinizi

Sizin özverinizle doğdu
Yitik inançlar yeniden
Hiç olmuş yürek, yeryüzünde güvenlik
Sizin gücünüz, bereketiniz, soyluluğunuz
Ve sizin ölülerinizden ve sanki
Kandan yapılmış kayalarla kuşatılmış bir vâdiden
Umudun ve çeliğin güvercinlerinden
Akar korkunç, ulu bir nehir

FEDERİCO GARCİA LORCA İÇİN ODE

Korkudan ağlasaydım ıssız bir evde tek başıma
Gözlerimi söküp aç hayvanlar gibi kemirseydim
Seninçin yapardım onu, portakal ağaçlarının
yasını duyuran
Yiğit türküsü için şiirinin

Seninçin yaralı melekler tüylerle kuşanıyorlar
Okullar ve deniz kıyısı kentleri büyüyor senin için
Seninçin yaralı melekler tüylerle kuşanıyorlar
Gelinlik balıkların pul pul giysileri senin için

Uçuyor deniz kestaneleri göklere doğru
Seninçin dikimevleri kara zarlarıyla
Kaşık ve kanla dolduruyorlar
Yitik kurdelaları yutup öpüşlerle intihar ediyorlar
Ve beyazlar giyiniyorlar

Şeftali sarısına bürünüp uçtuğun zaman
Güldüğün zaman fırtınalı pirinç tarlalarının
gülüşüyle
Türkü söylemek için dişleri, şahdamarları
Boğazı ve parmakları yerinden oynatırsın
Ah o güzelliğin için ölebilirim
Ölebilirim kırmızı göllerin kıyısında
Ki orada güz ortasında sen yaşamıştın
Yere yıkılmış bir kısrakla
Kan lekeli bir tanrıyla

Mezarlıklarda ölebilirim
Ki onlar akarlar külden nehirler gibi
Sular ve gömütlerle
Geceleri suya batmış çanlar arasında
Nehirler kışlalar gibi doludur
Hasta askerlerle ölüme doğru akan nehirler
Mermer sayılar, çürük taçlar ve cenaze yağlarıyla

Ölebilirim seni görmek için
Geceleri sellere kapılmış haçları seyreden
Ayakta ve ağlayan seni

Nehrin kıyısında ağlıyorsun
Bırakılmış ve yaralısın
Ağlamayı ağlarsın gözlerin dopdolu
Yaşlarla, yaşlarla, yaşlarla

Geceleri bırakılmış ve yalnız
Kara bir huniyle
Gölge, duman ve unutulmuşluk yığarsam
Trenlere ve gemilere
Kemirilmiş küller yığarsam
Seni sütüyle emziren ağaçlar için yapardım
Topladığın altın suların kuş yuvaları için
Kemiklerine dolanmış şarap için yapardım
O şarap ki sana gecelerin gizemini söyler

Islak soğan kokan kentler
Seni bekler
Usulca türkü söyleyip geçmen için
Saçlarına yuva kurar yeşil kırlangıçlar
Spermaların sessiz gemileri seni izler
Sümüklüböcekler, haftalar
Bükülmüş yelken direkleri, vişneler
Solgun yüzün onbeş gözüyle birden görününce
Ağzın kana bulanınca

Resmî daireleri islerle doldurursam
Ağlayarak kırıp parçalarsam saatleri
Sadece seni görmek için yapardım
Evine yazın gelişini çürümüş dudaklarla
Ölümcül giysilerle gelişini birçoklarının
Yaslı görkem bölgelerinin gelişini

Ölü sapanlarm ve gelinciklerin
Gömüt kazıcılarının ve atlıların
Gezegenlerin ve kanlı haritaların
Küllerle kaplı dalgıçların
Uzun bıçaklarla delik deşik
Bâkireleri sürükleyen maskelileri
Kökler gelir, damarlar, hastaneler
Kuyular ve karıncalar
Örümcekler arasında ölmüş
Bir subayı taşıyan yatakla geceler gelir
İğrenmenin gülleri gelir ve iğneler
Sarışın bir gemi
Rüzgârlı bir gün gelir çocuklarla
Ben gelirim sonra Norah ve Oliviero
Vicente Alexandre ve Delia gelir
Maruca, Malva Marina, Maria Luisa ve Larco
La Rubia, Raphael Ugarte
Cotapos gelir, Rafael Alberti
Carlos, Bebe, Manolo Altolaguirre
Molinari
Rozales gelir, Concha Mendez
Ve adım unuttuğum ötekiler

Bırak da seni süsleyeyim bir taçla
Sen, sağlığın ve gelinciklerin çocukluğu
Sen saf gençlik, özgür kara bir ışık gibi saf
Söz aramızda Federico
Şimdi kimseler kalmadı kayalar arasında
Bırak da basit olsun sözlerimiz
Sen ve ben gibi basit
Şiir neye yarar çiyler için yazılmazsa
Bu gece için yazılmazsa neye yarar

Ya da korkunç acılarla kıvrandığımız günler için
Bu günbatımı için yazılmazsa
Şurda hızla atan yüreğiyle
Kendini ölüme hazırlayan
Şu yaşlı adamın durduğu
Yıkık köşebaşı için yazılmazsa neye yarar?
Ama geceler var, Federico
Geceler yıldızlarla doludur
Bir nehrin üstündedir yıldızlar
Yoksul halkın üstüste yattığı
Evler gibidir tıpkı
Camlarında kurdelalar sallanan

Birileri öldü belki
Kimi işini yitirdi dairelerde
Hastanelerde, asansörlerde
Maden ocaklarında
İnsanoğlu acı çeker de
Heryerde bir amaç gizli, ağlamalar heryerde

Yıldızlar sonu olmayan bir nehirde
Camlarda ağlamalar vardır
Gözyaşları kapı eşiklerini eskitir
Odalar sırılsıklam olur gözyaşlarından
Dalgalar gibi gelir vurur kilimlere

Federico
Dünyayı gördün sen, sokakları gördün
Acı sirkeden tattın
Ayrılıkları gördün tren istasyonlarında
Trenler ki dumandan tekerlekleriyle
Yol alır
Sadece taşların, rayların ve ayrılıkların
Olduğu yere
Heryerde sorular soruluyor
Heryerde
Bir kör adam var üstü başı kanla kaplı
Bir başkası var ki gazapla bilenmiş
Yüreksizin biri var
Ezilmiş yoksulun biri var
Çivilerle kaplı bir ağaç var
Haydutlar var sırtında övgüler taşıyan

Yaşam bu, Federico
Hepsi bu kadar
Erkeğin erkekçe sunacağı
Hüznün arkadaşlığından başka ne var?
Şimdiye dek çok şey öğrendin
Başkaları da sırası gelince öğrenecekler
Yani öğrenmek isteyecek olanlar.

AÇIKLAYALIM

Bana soracaksın: leylaklar nerde?
Nerde gelinciklerle örtülü metafizik?
Nerde suskular ve kuşlarla dolu kelimeleri
Damıtan yağmur?
Anlatayım başıma gelenleri:

Madrit'in bir mahallesinde yaşıyordum
Çanlarla, ağaçlarla, saatlerle
Uzaklara bakınca ordan
Kocaman, deri bir okyanus gibi
Kastil'in kuru yüzü görünürdü
Evimin adı «Çiçekler Evi»ydi
Itırlar biterdi her yanında, güzel bir evdi
Çocuklar, köpeklerle
Raoul, hatırlıyor musun?

Raphael, ya sen?
Hatırlıyor musun, Federico?

Sen şimdi toprağın altında yatan
Hatırlıyor musun evimin balkonlarını, orda
Haziran güneşi ağzına çiçekler yığardı hani?

Kardeş, hey kardeş!

Herşey
Büyük çığlıklardı, malların tuzu,
Çarpa çarpa büyüyen ekmek yığınları,
Arguelles'teki mahallemin çarşıları,
Solgun bir mürekkep hokkası gibi duran
heykeliyle
Yağ akardı kaşıklardan
Büyük çalkantısı ayakların ve ellerin
Sokakları doldururdu
Metreler, litreler, yaşamın
Derin anlamı
Balıklar sıra sıra istif edilmiş

Soğuk güneşle damların birlikte dokuduğu
kumaşta
Yorgun kuleler
Zarif ve çıldırtıcı fildişisi patateslerin
Denize doğru yuvarlandıkça büyüyen domates
dalgaları.
Ve bir sabah herşeyi ateş aldı
Ve bir sabah kızıl korlar
Topraktan çıktılar
Yutup yok ederek önüne gelenleri

Ve o günden başlar ateş
Ve o günden beri barut
Ve o günden beri kan.

Haydutlar geldiler uçaklarıyla, mağriplileriyle
Haydutlar yüzükler ve düşesleriyle
Kara papazlarıyla geldiler onları kutsayan
Göğün yücelerinden geldiler çocukları öldürmek
için
Çocuk kanları boydan boya
Çocuk kanlarıydı akan kentin sokaklarından

Çakalların iğrendiği çakallar
Kuru dikenlerin ısırırken tüküreceği taşlar
Engereklerin lânetlediği engerekler
Önünüzde İspanya'nın kanının
Gururdan ve bıçaktan dalgalarıyla
Sizleri boğmak için yükseldiğini gördüm.
Siz bunları yapanlar, hayınlar
Gelin de ölü evimi görün
Yarah İspanya'yı görün
Ama ölü evlerin herbirinden ateşli bir metal
fışkırıyor
Çiçek yerine
Ama İspanya'nın her yarasından
İspanya fışkırıyor
Ama her ölü çocuktan bir tüfek fışkırıyor
gözleri olan
Ama her suçtan bir mermi fışkırıyor
Bir gün yüreğinizin tam ortasındaki
Yerini alacak olan

Bir de bana şiirlerin
Neden söz açmaz diye soruyorsunuz
Düşlerden, yapraklardan
Doğduğun ülkenin koca yanardağlarından?

Gelin görün sokaklar kan
Gelin görün
Sokaklar kan
Gelin görün kanı
Sokaklar boyunca akan

«CANTO GENERAL»den

BUĞDAYIN TÜRKÜSÜ

Halkım ben, parmakla sayılmayan
Sesimde pırıl pırıl bir güç var
Karanlıkta boy atmaya
Sessizliği aşmaya yarayan

Ölü, yiğit, gölge ve buz, ne varsa
Tohuma dururlar yeniden
Ve halk, toprağa gömülü
Tohuma durur bir yerde
Buğday nasıl filizini sürer de
Çıkarsa toprağın üstüne
Güzelim kırmızı elleriyle
Sessizliği burgu gibi deler de

Biz halkız, yeniden doğarız ölümlerde.

B İ O
B İ O

Ama niçin benimle konuşmuyorsun artık
Bio Bio?
Ben söylüyorum şimdi
Senin diyeceklerini
Oysa ben konuşmayı
Senden öğrendim
Yağmur ve yapraklarla karışık
Gece türkülerini
Senden öğrendim, Bio Bio

Kimse bakmazdı bana çocukken
Günün doğuşunu senden öğrendim
Zorla toprağa gömülmüş gücün
Durgun çanlar gibi sessizliğini
Senden öğrendim, Bio Bio

Senden öğrendim evreni
Oysa sakız yaprakları
Kırık oklar,
Kırık, hüzünlü oklar
Bin yılda öğrettiler onu bana

Ama seni gördüm, Bio Bio
Kendini usulca denize bırakışını gördüm
Paramparça ağzını, göğüslerini
Kanlı bir öykü anlatarak
Büyük ve çiçekli
Gördüm seni, Bio Bio.

ODAS ELEMENTALES'den

BAHÇIVAN KIZ

Evet, ellerinin tomurcuklanan karanfil
Ve gümüşsü leylâk
Olduğunu biliyordum:
Küreğinle
Ve fide toprağıyla
Nasıl çalıştığını;
Ama
Daha derine, daha dibine
İndiğini,
Taşları ayıklayıp köklere vardığını
Gördüğüm zaman;
Bildim ki,
Küçük bahçıvan
Senin yürek atışların da
Ellerin kadar
Topraktan;

Ve sen orada
Tâ başından beri senin olmuş birşeyi
Biçimlemektesin;
Tohumların
Dönerek dolandığı
Islaklıkların
Kapıağızlarına
Dokunarak.

Evet, birbiri
Ardınca
Bitkiler
Yeni dikilmiş
Ve yüzünde özsuyundan
Bir öpücüğün kiriyle
Çiçeklenen
Gidip geldiler.
Sen gittin
Ve çimen leylâklarının sapı
Ellerinin altında
Yalnız ve ince boynunu
Kaldırdı, yasemin
Senin şakakların için
Koku ve çiğle yıldızlanmış
Bir bulut hazırladı.

Sen
Baştan aşağı çiçeklendin,
Toprağın daha da derinine,
Işığı
Bir gökgürültüsü gibi
Yaprağa ve güce

Yeşillenerek,
Tohumlarını ektin.
Sevgilim,
Sevgili kırmızı bahçıvanım,
Elin toprağa değdi
Ve birden
Işıklandı çiçeklenme.

Gene de sevgili,
Islak
Parmakların ve
Toprak yüreğin
Bize
Doğurganlık ve sevda sözleri getiriyor;
Şarkımın gücüne sesleniyor
Ben uyurken
Yüreğime dokunarak
Düşümdeki
Ağaçları çiçekleniyor;
Uyanıyorum, gözlerim apaçık
Ve sen
Derime
Şarkımın kararan yıldızlarını
Dikiyorsun.

İşte böyle bahçıvanım
Sevdalarımız
Topraktan:
Senin ağzın bir ışık bitkisi, taç yaprağı
Ve şarkım derin köklerde dolanır.

YAŞLI
OZAN

Bana elini uzattı:
Yapraksız
Ve meyvesiz
Dallarının
Çatalını
Eğen
Yaşlı bir ağaç gibi.
Yazarken,
Bir kaderin
Atkısını ve çözgüsünü
Geri dokuyan
Eli,
Şimdi
Günlerin, ayların, yılların
İpince çizgileriyle
Oyulmuş.

Zaman,
Kuraklığını
Yazmış
Yüzüne;
Kısır
Ve darmadağınık,
Sanki doğumunun
Bütün çizgi ve izlerini
Silmek ister gibi,
Tâ ki
Hava,
Gördüğünü
Bir anıt gibi dikinceyedek.

Uzun çizgiler, derinliği belirleyen,
Yüzünün yıllarının özet bölümleri,
Sorgulu simgeler,
Gizemli masallar,
Yıldızcıklar
Ruhun
Eski bir adasında
Sirenlerin unuttuğu herşey,
Ya da gökten ve yıldızlardan düşmüş,
Yüzünde kayıtlıydı.
Yaşlı ve ozan,
Kalemi
İnatçı sayfaya,
Yaşamın akıp giden ırmağına,
Ya da
Dizelerini bekliyen
O bilinmeyen tanrıya
Takılıp kalmadı.

Şimdi,
Bütün gizem
Katı kehanetlerinin
Aritmetiğini
Elmacık kemiklerinde
Açıklamada:
Değeri bilinmediklerin
Küçük
Tekdüze
Horgörülmüşlükleri
Alnının sayfasına
Derin çizgilerle
Kazılmış
Ve
Yollar ve sular,
Gezginci karabatağın
Gagası kadar aç
Burnunun kuraklığına
En mavi el yazmalarını
Bırakıp gitmişler.

Bir çift
İnatçı çakmaktaşı,
Bir çift
Sulanmış akik:
Hepsi o kadar.
Gözleri birlikte savaşmış;
Yalnızca orada
Külün altındaki közü,
Ozanın
Elindeki gülü
Teslim edebildim.

Şimdi,
Giysileri
Kendinden fazla.
Üstündekilerin
Boşluğunda yaşıyor
Bir evde yaşar gibi.
Bedeninin
Bütün kemikleri
Derisine yaklaşıp iyice
Dikleştiriyor onu:
Bir kemik adam,
Kemikten bir simge,
Kemikleşen bir ağaç, sonunda
Bir ozan:
Zamanın söndürülmez
Yağışmda,
Yağmurun
El yazısıyla
Söndürülmüş.

Onu orada bıraktım;
Ölüme hünerli,
Ölüme yürüyen,
Kendisi gibi
Kemiğe soyunmuş
Bir varlığı beklercesine,
Bir günbatımı bahçesinde,
Yanyana
Bir yatak odası dağınıklığına,
Uykuya doğru yürüdüler.
Birlikte uyuyacağız kim olursak olalım:
Elinde kuruyan bir gül
Tutan adam, toprağa
dönüyor.

(Çevirenler : Hilmi Yavuz - Nuran Yavuz)

ESTRAVAGARİO
ve
Öteki kitaplarından

BÖYLEDİR ONLAR

Adam iyiydi, kuşkusuz
Bir yaba, bir sabanı var
Düş görmezdi uyurken
Ona bile fırsat yok
Vakit dar

Çok yoksuldu, yoksuldu
Cirmi bir at kadar

Kaf dağında şimdi oğlunun burnu
Ardında otomobiller, arabalar

Bir bakan ağzıyla konuşur
Dolaşır burnu havada
Köylü babasını unuttu
Buldu kendine yeni atalar
Hacimli bir gazete gibi düşünür
Varsa yoksa gelsin paralar
Yatarken bile önemli adam

Oğlanın oğulları çok
Evlendiler, epey oldu
Boş oturup hazır yerler
Gülüşleri tomar tomar

Ya oğulların oğulları
Onlar nasıl bulacaklar dünyayı
İyi mi olacaklar, haylaz mı
Sinekle mi ölçülecek değerleri, buğdayla mı?

Sen bu soruları yanıtlayamazsın

Sorular ölmezler, sorular

ATLAR

Pencereden atları gördüm.

Berlin'deydim, kıştı. Işık
Işıksızdı, gökyüzü yoktu gökyüzünde.

Havanın aklığı ıslak bir ekmek gibi.

Ve penceremden boş bir sirk
Kışın dişleriyle kemirilmiş.

Ansızın bir adamın yedeğinde
On at göründü sislerin içinden
Çıkarken titremediler, ateş gibi,
O saate kadar bomboş olan
Evreni doldurdular gözlerimde. Görkemli, yangınlı
Uzun bacaklı on tanrı gibiydiler,
Yeleleri tuzun düşlerini andırıyordu.

Portakaldan ve evrenlerdendi sağrıları.

Baldı derileri, amber, yangın.

Boyunları gururun taşlarından
Oyulmuş kulelerdi,
Ve kızgın gözlerine güçlü bir dirim
Eğilmişti bir tutuklu gibi.

Ve orada, sessizlikte, ortasında
Günün, kirli ve dağınık kışın
Haşarı atlar kan,
Uyum ve yaşamın kışkırtıcı gömüleriydiler.

Baktım, baktım ve yeniden yaşadım:
Kaynağın, altın dansın, gökyüzünün,
Güzellikte yaşayan ateşin
Orada olduğunu bilmeden.

O kapanık Berlin kışını unuttum.

Ama atların ışığını unutmam.

U N U T M A K
Y O K

Neredeydin diye sorma
derim ki 'işte öyle'.
Topraktan söz etmeliyim önce taşların kararttığı
sürüp giden nehirden söz etmeliyim kendini yok
eden.
Ben yalnızca kuşların yitirdiği şeyleri bilirim
geride kalan denizi, kızkardeşimin ağlayışını.

Neden bu kadar çok bölge var? Neden bir gün
başka bir günle birleşir? Karanlık gece
birikir ağızda, neden? Neden ölüler vardır?
Nereden geldiğimi sorarsan
kırık nesnelerle konuşmam gerekecek,
acı kapkacakla,
kocaman hayvanlarla çürüyüp kokuşmuş
ve çorak yüreğimle.

Aklıma gelenler anılar değildi,
unutulmuşlukta uyuyan sarı güvercin de değil,
yaşlı yüzlerdi
boğaza sarılmış parmaklardı
yapraklardan düşen damlalardı bir de:
Günün karanlığı geçti gitti,
yaslı kanımızla beslenen.
İşte menekşeler, kırlangıçlar,
İşte bizi duygulandıran her şey,
İşte tatlı kartpostallar
zamanla sevimliliğin elele dolaştığı

Ama bu dişlerin ötesine geçmeyelim artık
Sessizliğin kabuğuna geçmesin dişlerimiz
Bilmiyorum çünkü nasıl yanıtlayacağımı:
Niçin bu kadar ölü var?
Niçin bu kadar çok deniz setleri
kırmızı güneşin yol yol çatlattığı?
Niçin gemi bordalarına vuran başlar?

Ve niçin bu kadar çoktur
öpüşleri gizleyen avuçlar?
Ve niçin bu kadar
unutmak istediğim
çok şey var?

V. (*)

Ölü bir arkadaşın yasını tutuyorum,
Benim gibi iyi bir marangozdu o da.
Birlikte sokaklarda ve düzlüklerde gezdik,
Ve savaşlarda, kayalıklarda, hüzünlerde.
Nasıl da görürdü herşeyi
Benim için: Bir torba ışıltılı kemik...
Gülüşü, ekmeğimdi benim;
Sonra görmez oldu bizi ve o kendine bir çukur
kazdı toprakta

Onu o çukura sürdüler.

O günden bu yana onu daha yaşarken
avlayanlardır
Süsleyen, çomaklayan,
Kurdelelerle bezeyip rahat vermeyen,
Çalılarla donatıp, zavallı uyuyan arkadaşımı
Üzerime salanlar, beni öldürmek için.
Kimin durumu daha iyi, söyle bana, sevgili ölü:
Senin mi, yoksa benim adımı taşıyan kardeşinin
mi?

Bunlar konuşulmalı: Dinleyecek birini arıyorum,
Ama bu yıkılmışlığı ve acılar şölenini anlayan yok
görünürde.

Bir yücelik yitirildi,
Bir daha gülmeyecek;
O şafaklarda öldü, beni dinleyen yok;
Bundan bir yere varılmaz, hepsi boşuna,
Çünkü o kendi ölüm kentinde şimdi,
Acısı tamamlanmış,
Bense bir başka işte,
Marangozlar olarak, zavallı marangozlar:
Birbirimize onur sözüyle yazılmış,
Birimiz ölüme birimiz yaşama yazılmış.

(Çeviren : Hilmi Yavuz - Nuran Yavuz)

(*) Bu şiir, Neruda'nın yakın arkadaşı, Peru'lu ozan Cesar Vallejo'nun (1892-1938) ölümünden söz etmektedir.

LA DESDİCHADA

Kapıda beklerken bıraktım onu
Gittim, dönmedim bir daha.

O, dönmiyeceğimi bilmedi

Bir köpek geçti, bir rahibe,
Bir hafta geçti, bir yıl.

Yağmur ayak izlerimi sildi
Otlar büyüdü sokakta,
Ve birbiri ardınca yıllar,
Taşlar gibi, usulca düşen
Başına düştü onun da.

Sonra savaş geldi
Kanlı bir yanardağ gibi geldi.
Öldüler evler, çocuklar

O kadın ölmedi.

Bütün otlaklar tutuştu.
Binlerce yıldır düşünen
Sarı, sevimli tanrılar
Her biri paramparça
Çıktılar tapınaktan
Düş kurmaz artık onlar

Aydınlık evler, veranda
Hamakta uyuduğum
Pembe otlar, yapraklar
El biçimi, kocaman
Şömineler, çalgılar
Kırılıp yakıldılar.

Kentin olduğu yerde
Şimdi artık küller var.
Eğri büğrü demirler
Ölü heykellerin korkunç saçları
Ve bir kara leke kan.

Ve kadın bekler, bıkmadan.

DENİZ KIYISINDA YAŞLI KADINLAR

Yaşlı kadınlar gelir ağırbaşlı denize
Soluk örtüleri omuzlarında
Kırılmış ince ayakbilekleri

Kumsalda dururlar öylece yapayalnız
Durgun bakışları hep bir yere dikili
Ne bulutlar değişir, ne sessizlik, ne elleri

Denizin ayıpları açılır önlerinde
İner de dağlarından borazanların
Oynar boğaların tüyleri

Yaşlı analar otururlar eski yerlerinde
Bakarlar azgın dalgalara kımıldamadan
Saydamdırlar, denizde gemiler gibi

Nerden gelirler nereye giderler
Köşelerden çıkarlar, var eder
Onları yaşamın kendiliğindenliği

Açık deniz onlarındır şimdi
Boşluk: Bir buz kesen ayaz, bir kızgın sıcak
Yalnızlığı arttırır çoban ateşleri

Geçmişin bütünlüğü içinden gelirler
Kararmış yanıklarından akşamların
Eskiden leylak kokardı evleri

Suları görürler, ya da görmezler
Kumlara biçimler çizerler değnekleriyle
Deniz siler o çizgileri

Yaşlılar kalkıp giderler sonra
Çelimsiz bir kuşun ayaklarıyla
Rüzgârdır alıp götüren o sıra
Denizden kaçan ak köpükleri

TEMBELLER

Hangi akla uydular, hangi akla
Ne geçti ellerine üstelik
Ay'a uzay gemileri atmakla?
Bulurlar mı umduklarını sanki
Güzelim göklerin canına okumakla

Oysa olgun çağında üzümlerin
Toprağın karnında can bulur şarabın kanı
Denizlerle sıradağlar arasında

Şili'de şimdi kirazlar oynaşır
Esmer, gizemli kızlar türkü çığırır
Bir akarsu yalazlanır gitarlarda

Yaratır buğdayın mucizesini
Güneş, kapılara bir dokunmakla

İlk yudumu al'dır şarabın
Tatlıdır alyanak bir çocuk kadar
İkincisi güçlü yapar adamı
Gemici türkülerince güçlü yapar
Üçüncüsü bir kırmızı zümrüttür
Hem ateş, hem gelincik birarada

Evimin hem toprağı, hem denizi var
Kocaman kocaman gözleri kadınımın
İri yaban fındıklarını andıran.
Gece inince, deniz usulca
Giyinir yeşiller, beyazlar
Ayışığı köpüklere vurur da
Deniz yeşili kızlar gibi düş kurar

Evrenin böylesi nerde var?

BİR
SÜRÜ
AD

Pazartesilerin içine geçmiş salılar
Haftalar koskoca bir yıla
Kesip biçemezsiniz zamanı öyle
Kör ve usanmış makaslarınızla
Ve bütün günlerin adları
Silinip sürüklenmiş gecenin sularıyla

Kimse ben Pedro'yum diyemez artık
Ne Roza var bundan böyle ne Maria
Kuma ve toza döndük hepimiz
Birer yağmuruz yağmurun altında
Venezüella'dan söz açtılar bana
Şili'den söz açtılar, Paraguay'dan
Tek kelime anlamadım dediklerinden
Ben evrenin derisini bilirim yalnız
Bilirim adı yoktur onun da

Çiçeklerle birlikteyken duyduğum hazdan
Çok daha fazlasını duydum köklerle yaşarken
Ve bir taşla konuşurken
Çıngırak gibi ses verdi bana
Öylesine uzadı ki ilkbahar
Sürdü bütün kış boyunca
Zaman pabucunu yitirmiş
Bir yıl eşit dört yüzyıla

Uykuya varınca geceleri
Hangi adla çağırırlar beni, ya da
Çağırmazlar hangi adla, bir bilsem?
Kimim ben peki uyandığım zaman
Yatmadan önceki ben değilsem?

Bu demektir ki yeni doğmuşcasına
Ayak bastığımız seyrektir yaşamın topraklarına
Bırakın dolmasın ağızlarımız
Bir sürü belirsiz adlarla
Bir sürü sıkıcı işlemlerle

Bir sürü cafcaflı mektuplarla
Bir sürü senin ve benim olan'la
Bir sürü kâğıt imzalamakla

Bir aklım var herşeyi karıştırmak için birbirine
Birleştirmek için herşeyi, can vermek için onlara
Katmak için bir şeyi ötekine, çırılçıplak görmek
için

Evrenin ışığı okyanus ışığının
Tekliğine, bütünlüğüne varıncaya kadar
Cömert bir bütünlüktür o, uçsuz bucaksız
Korkunç güzel bir kokudur yayılan ortalığa.

G Ü Z D E
UNUTULMUŞ

Saat yedi buçuğuydu güzün
Ve ben bekliyordum
Kimi beklediğim önemli değil.
Günler, saatler, dakkalar
Bıktılar benle olmaktan
Çekip gittiler azar azar
Kaldım ortada, tek başıma

Kala kala kumla kaldım
Günlerin kumuyla, suyla
Bir haftanın artıklarıyla kaldım
Vurulmuş ve hüzünlü

Ne var, dediler bana Paris'in yaprakları
Kimi bekliyorsun?
Kaç kez burun kıvırdılar bana
Önce ışık, çekip giden
Sonra kediler, köpekler, jandarmalar

Kalakaldım tek başıma
Yalnız bir at gibi
Otların üstünde ne gece, ne gündüz
Sadece kışın tuzu

Öyle kimsesiz kaldım ki
Öyle bomboş
Yapraklar ağladılar bana
Sonra, tıpkı bir gözyaşı gibi
Düştüler son yapraklar

Ne önceleri, ne de sonra
Hiç böyle yalnız kalmamıştım
Bu kadar
Ve kimi beklerken olmuştu
Hiç mi hiç hatırlamam.
Saçma ama bu böyle
Bir çırpıda oldu bunlar
Apansız bir yalnızlık
Belirip yolda kaybolan

Ve ansızın kendi gölgesi gibi
Sonsuz bayrağına doğru koşan.

Çekip gittim, durmadım
Bu çılgm sokağın kıyısından
Usul usul, basarak ayak uçlarıma
Sanki geceden kaçıyor gibiydim
Ya da karanlık, kükreyen taşlardan

Bu anlattıklarım hiç bir şey değil
Ama başıma geldi bütün bunlar
Birini beklerken, bilmediğim
Bir zamanlar.

BURADA YAŞIYORUZ

Denizin ortasında
Alacakaranlığa komşu
Ve bu taşların ötesinde
Yaşayanlardan biriyim

Gelip gördüm
Olanı biteni
Kararımı verdim.

Gün yeni çekip gitmişti
Daha aydınlık her yan
Deniz, sayısız elleri olan,
Tuzdan bir aslan gibi
Boğuşuyordu

Açık yalnızlık türkü söyler orada
Ve ben yitik ve arı
Sessizliğe bakarak
Dedim ki:
«Ey köpüklerin anası
Sonsuz yalnızlık
Ben sevincimi buraya kuracağım
Görülmemiş acımı»

O günden beri dalgalar
Beni aldatmadılar
O günden beri derin bir gökyüzü tadı buldum
Suda, toprakta.
Ormanla deniz birlikte yanarlar
O günden beri
Yalnız geçen kışlarda

Toprağa sonsuz saygılar
Gökle okyanusun
İki dudak gibi birleştiğini
Bana gösterdi.
Az şey değil bu, değil mi?
Bir yalnızlıkta yaşamak, birini beklemek
Çoğul sanıp kendini
Dirilmek tek başına

Herşeyi severim ben
Ve ateşler içinde bütün
Bir tek aşktır eskiyip kaybolmayan
Bu yüzden giderim yaşamdan yaşama
Gitardan gitara koşarım
Yok korkum gölgeden, ışıktan
Ve nerdeyse arı topraktan
Olduğum içindir
Sonsuzluk için kaşıklarım var

Böylece dostlar, kimse kendini aldatamaz
Evimi bulamaz, kapısız, numarasız
Orada, aşağıda, karanlık taşlar arasında
Acı tuzun çırpınışına karşı
Yaşarız ikimiz, karımla.
Ordayız biz, aşağıda
Yardıma gelin bize, yardıma
Her gün biraz daha toprak olmamız için
Yardıma gelin, yardıma
Her gün biraz daha
Kutsal köpüğe dönelim
Dalganın soluğunda
Biraz daha.

N O K T A

Acılardan daha büyük bir yer yoktur
Bir tek evren var, o da kanayan bir evren.

İÇİNDEKİLER

Çocukluğum ve Şiirim 5
Bir başka 'çorak ülke'nin ozanı 27

İlk şiirlerinden 31
Şiir 33
Esmer gürbüz çocuk 35
Bu gece en hüzünlü şiirleri yazabilirim 37

Residencia en la terra'dan 41
Yalnız ölüm 43
Barcarolle 46
Serenad 50
Gezinti 53
Yalnız adam 56
Alberto Rojes Jimenez uçar gelir 59

Espana en le Corazon'dan 65
Almeria 67
Jarama Savaşı 70
Uluslararası Tugayın Madrid'e girişi 73
Federico Garcia Lorca için Ode 77
Açıklayalım 83

Canto General'den 87
Buğdayın türküsü 89
Bio Bio 90

Odas Elementales'den 93
Bahçıvan kız 95
Yaşlı ozan 98

Estravagario ve Öteki kitaplarından 103
Böyledir onlar 105
Atlar 107
Unutmak yok 110
V. 113
La Desdichada 115
Deniz kıyısında yaşlı kadınlar 118
Tembeller 121
Bir sürü ad 123
Güzde unutulmuş 126
Burada yaşıyoruz 129
Nokta 132

1924
yılında

Birmanya'nın
(Burma'nın)
başkenti
Rangoon'da
konsolosluk
yaptığı
sırada
plajda çekilmiş
bir fotoğrafı

1936'da Madrit'te
İspanyol şairleri
ile beraber: Soldan
sağa, X işaretli
Garcia Lorca, XX işaretli
ünlü film yönetmeni Bunu-
el, XXX işaretli şair Alberti,
okla işaretli Pablo Neruda
Neru'da

La ola viene del fondo, con raíces
hijas del firmamento sumergido.
Su elástica invasión fué levantada
por la potencia pura del océano:
su eternidad apareció inundando
los pabellones del poder profundo
y cada ser le dió su resistencia
desgranó fuego frío en su cintura,
hasta que de las ramas de la fuerza
despegó su nevado poderío.

Viene como una flor desde la tierra
cuando avanzó con decidido aroma
hasta la magnitud de la magnolia
pero esta flor del fondo que ha estallado
trae toda la luz que fué abolida
trae todas las ramas que no ardieron
y todo el manantial de la blancura

Pablo
Neruda

Neruda'nın el yazısı ve imzası

Fransız karikatüristi Tim'in
çizgileriyle Pablo Neruda

1919 yılında kızkardeşi Laura ile

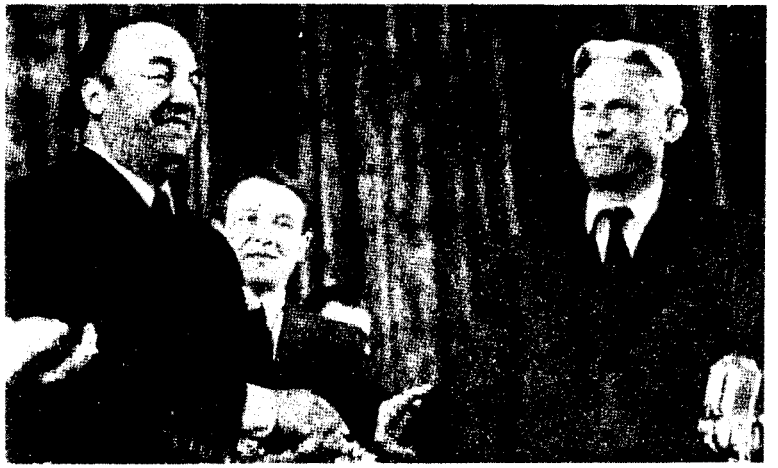

1949 yılında
Moskova'da
Sovyet yazarı
Fadeyev ile.

2 yaşında

Yine 1949'da
karısı Delia ile...

Pablo Neruda, Nâzım Hikmet'le beraber.. Solda Küba'lı şair Guillon görülüyor.

Neruda, İspanyol sanatçısı Ortiz'le...

1948'de Şili'de saklandığı yıllarda...

İtalyan ressamı
Carlo Levi'nin
fırçası ile
Pablo Neruda
(1951)

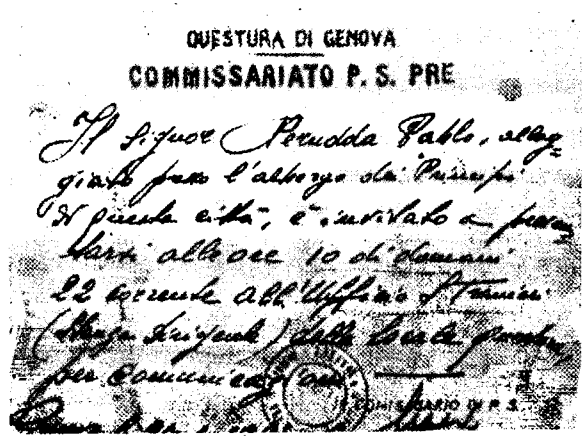
QUESTURA DI GENOVA
COMMISSARIATO P. S. PRE

İtalyan polisinin
Neruda'yı
aramasıyla
ilgili bir belge...
(Cenova 1951)

1900 TL.